

ELABORAT

PREDLOG ZA RAZGLASITEV KOPRSKEGA POKOPALIŠČA ZA KULTURNI SPOMENIK LOKALNEGA POMENA

Škocjan pri Kopru – Pokopališče; EID: 1-15267

Številka: 6224-0001/2026/1

Datum: 26.01.2026

ELABORAT

PREDLOG ZA RAZGLASITEV KOPRSKEGA POKOPALIŠČA ZA KULTURNI SPOMENIK LOKALNEGA POMENA

Škocjan pri Kopru – Pokopališče (EID: 1-15267)

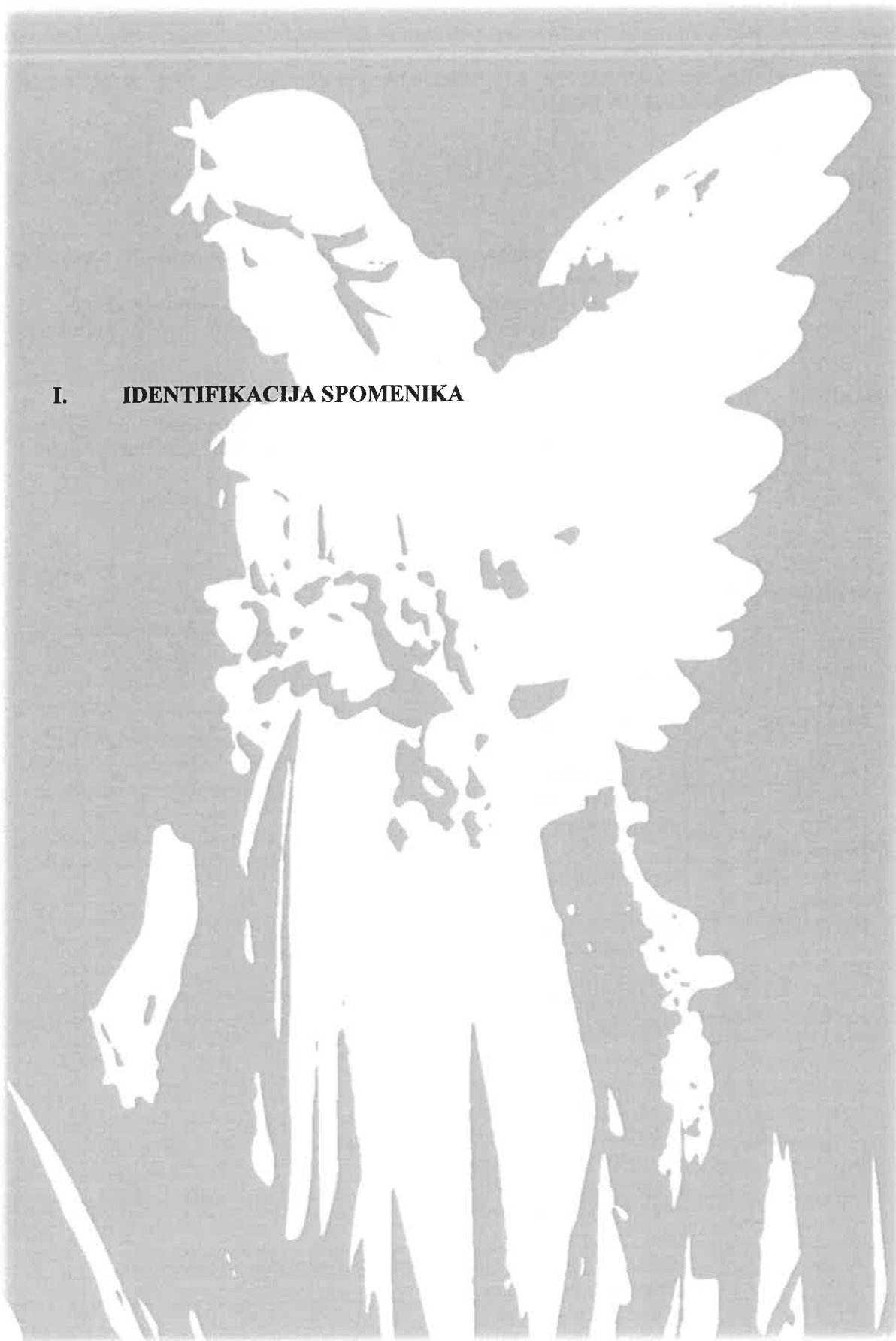

*„Na pokopališču ne ležijo mrtvi, temveč prekinjena življenja,
ki še vedno pripovedujejo svoje zgodbe.“*

José Saramago

KAZALO

I.	Identifikacija spomenika	3
II.	Opis enote	7
	Uvod	8
	Zgodovinski razvoj, simbolika in krajinska zasnova pokopališča	9
	Simbolna dimenzija nagrobne plastike	14
	Krajinska ureditev in simbolika cipres	18
III.	Vrednosti, ki utemeljujejo razglasitev pokopališča za kulturni spomenik	19
	Tabela vrednotenja pokopališča	21
IV.	Varovane sestavine pokopališča	23
	Varovane sestavine starega dela pokopališča	24
	Grobica De Grassi (EID: 1-15266)	31
	Tabela: varovane sestavine spomenika	33
V.	Opis varstvenega režima spomenika	35
	Splošni varstveni režim	36
	Varstveni režim po kategorijah posegov	37
	Posebni varstveni režim za celoto	38
	Posebni varstveni režim za stavbe	39
	Posebni varstveni režim za zasaditev in krajinsko zasnovo pokopališča	40
	Posebni varstveni režim za grobove in nagrobne spomenike	41
	I. Varstveni režim	41
	II. Varstveni režim	44
	III. Varstveni režim	46
VI.	Smernice za razvoj	49
VII.	Literatura in merila vrednotenja	53
	Literatura (izbor)	54
	Merila uporabljena za vrednotenje memorialne kulturne dediščine	55
VIII.	Grafične priloge	57
	Meja območja varovanja spomenika prikazana na katastrskem načrtu	58a
	Tloris pokopališča z označenimi varstvenimi režimi za posamezne zaščitene grobne parcele	58b

I. IDENTIFIKACIJA SPOMENIKA

ELABORAT:
PREDLOG ZA RAZGLASITEV KOPRSKEGA POKOPALIŠČA ZA KULTURNI
SPOMENIK LOKALNEGA POMENA

Elaborat obsega:

- identifikacijo spomenika;
- opis in analizo arhitekturno- oblikovnih in kulturnozgodovinskih vrednosti spomenika;
- varovane sestavine pokopališča;
- določila splošnih in posebnih varstvenih režimov za posamezne vsebinske sklope;
- strokovne smernice za ohranjanje, upravljanje in trajnostni razvoj kulturnega spomenika

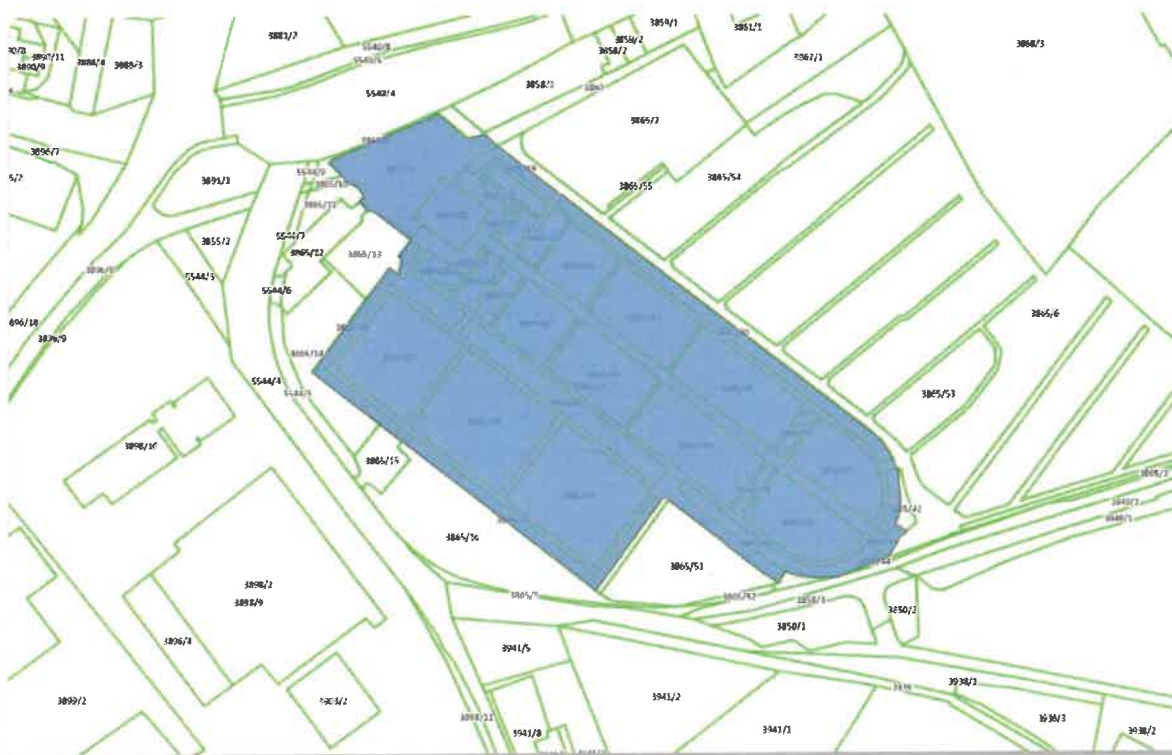
Grafične priloge:

- meja območja varovanja spomenika prikazana na katastrskem načrtu
- tloris pokopališča z označenimi varstvenimi režimi za posamezne zaščitene grobne parcele

Identifikacija spomenika:

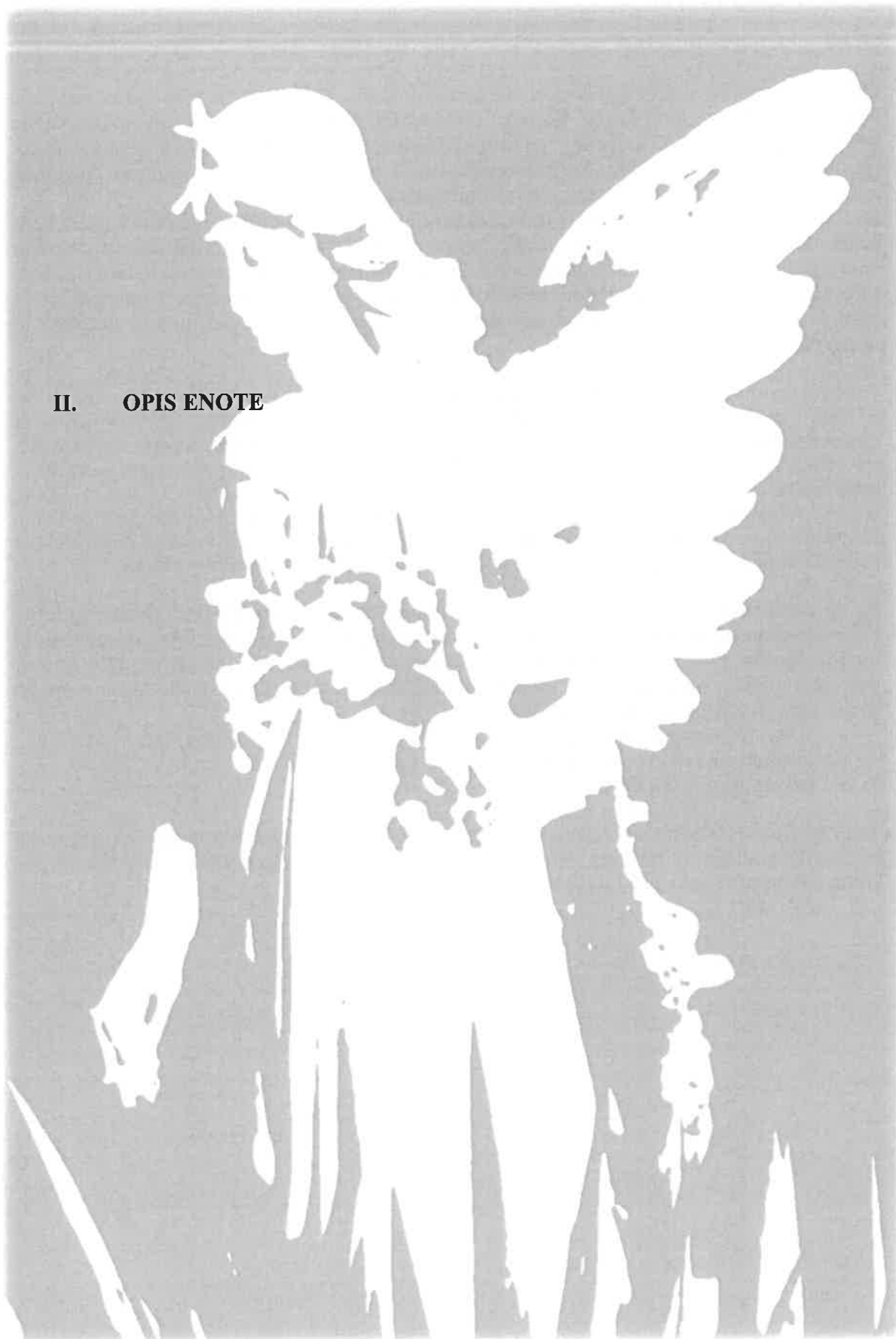
EID:	1-15267	
EŠD:	15267	
Ime enote:	Škocjan pri Kopru – Pokopališče	
Zvrst:	Spominski objekti in kraji	
Občina:	Mestna občina Koper	
Naselje:	Škocjan pri Kopru	
Ulica:	Istrska cesta	
Hišna št:	47	
Katastrska občina:	Bertoki-2604	
Parcele št.	3865/9 vhodna ploščad	
	3865/18 vhodni objekt	
	3865/17 poti	
	3865/19 grobna polja	
	3865/20 grobna polja	
	3865/21 grobna polja	
	3865/22 grobna polja	
	3865/23 grobna polja	
	3865/24 grobna polja	
	3865/25 grobna polja	
	3865/26 grobna polja	
	3865/27 grobna polja	
	3865/28 grobna polja	
	3865/29 grobna polja, vključno z grobnico De Grassi	
	3865/30 grobna polja	
	3865/31 grobna polja	

	3865/32 grobna polja	
	3865/33 grobna polja	
	3865/34 grobna polja	
	3865/35 grobna polja	
	3865/36 grobna polja	
	3865/37 grobna polja	
	3865/38 grobna polja	
	3865/39 grobna polja	
	3865/40 grobna polja	
	3865/41 grobna polja	
	3865/43 kapela	
	3865/44 prostor ob kapeli	
	3865/45 grobna polja	
	3865/46 grobna polja	
	3865/47 grobna polja	
	3865/48 grobna polja	
	3865/49 grobna polja	
	3865/50 grobna polja	

Prikaz območja varovanja

II. OPIS ENOTE

Uvod

Elaborat obravnava najstarejši del koprskega pokopališča, ki predstavlja pomemben segment kulturne dediščine mesta Kopra. Koprsko pokopališče se nahaja južno od samega mestnega jedra Kopra ter južno od avtoceste, na severozahodnem pobočju Škocjanskega hriba. S svojo lego med naravnim reliefom in infrastrukturnimi potezami tvori prepoznaven krajinski poudarek na prehodu med urbanim in ruralnim prostorom.

Starejši del pokopališča je zasnovan terasasto in se postopoma dviguje proti vrhu Škocjanskega hriba, kar odraža tako premišljeno prilagoditev terenu kot tudi tradicionalno prostorsko organizacijo tovrstnih spominskih območij. Takšna razporeditev ne omogoča le funkcionalne rabe prostora, temveč ustvarja tudi izrazito vizualno in simbolno dimenzijo – pokopališče se vzpenja proti višini, kar lahko razumemo kot metaforo za povezanost med zemeljskim in duhovnim svetom.

V okviru raziskave so bili evidentirani, dokumentirani in valorizirani vsi elementi pokopališča. S tem je bil vzpostavljen celovit pregled njegove prostorske, arhitekturne in umetnostnozgodovinske vrednosti. Na podlagi izvedenih analiz so bili posamezni sestavni deli pokopališča razvrščeni v posebne varstvene režime, ki določajo stopnjo njihovega varovanja in smernice za nadaljnje upravljanje z dediščino.

Splošni varstveni režim zajema celotno območje kulturnega spomenika lokalnega pomena. Poseben poudarek je namenjen prostorski zasnovi in tlorisni kompoziciji pokopališča, vključno z njegovo vrtno-arhitekturno ureditvijo, pokopališkimi objekti ter obodnim zidom.

Na obravnavanem delu pokopališča, kjer se nahaja približno 2.250 grobnih parcel, so bili v okviru posebnega sklopa ter na podlagi izvedene valorizacije katalogizirani in analizirani grobovi, grobnice, nagrobni spomeniki ter nagrobne plošče, starejši od 50 let (tj. z letnico nastanka do vključno 1975). Glede na njihovo kulturno, umetnostno in zgodovinsko vrednost so bili razvrščeni v tri varstvene režime:

- 1. varstveni režim vključuje 89 enot,
- 2. varstveni režim obsega 266 enot,
- 3. varstveni režim pa 41 enot.

Tako opredeljena klasifikacija omogoča natančno določitev varstvenih prioritet in predstavlja strokovno podlago za celovito ohranjanje, vzdrževanje ter morebitne konservatorske in restavratorske posege v najstarejšem delu koprskega pokopališča.

Zgodovinski razvoj, simbolika in krajinska zasnova pokopališča

Uvedba Napoleonovega edikta, ki je ob začetku 19. stoletja (*Décret impérial sur les sépultures*, 23 Prairial an XII (12 juin 1804)) prepovedal pokopavanje znotraj mestnih središč, je povzročil daljnosežne spremembe v pogrebni praksi evropskih urbanih okolij (prim. Ariès 1977; Etlin 1984). V Kopru je to privedlo do opustitve pokopališča pri semedelski cerkvi, saj je bilo prevažanje pokojnikov s čolni iz mesta logistično zahtevno in higiensko sporno. Odločitev o ustanovitvi novega pokopališča v predelu Škocjana je bila tako praktične kot sanitarne narave. Prvi zabeleženi pokop na novem pokopališču sega v 27. maj 1811.

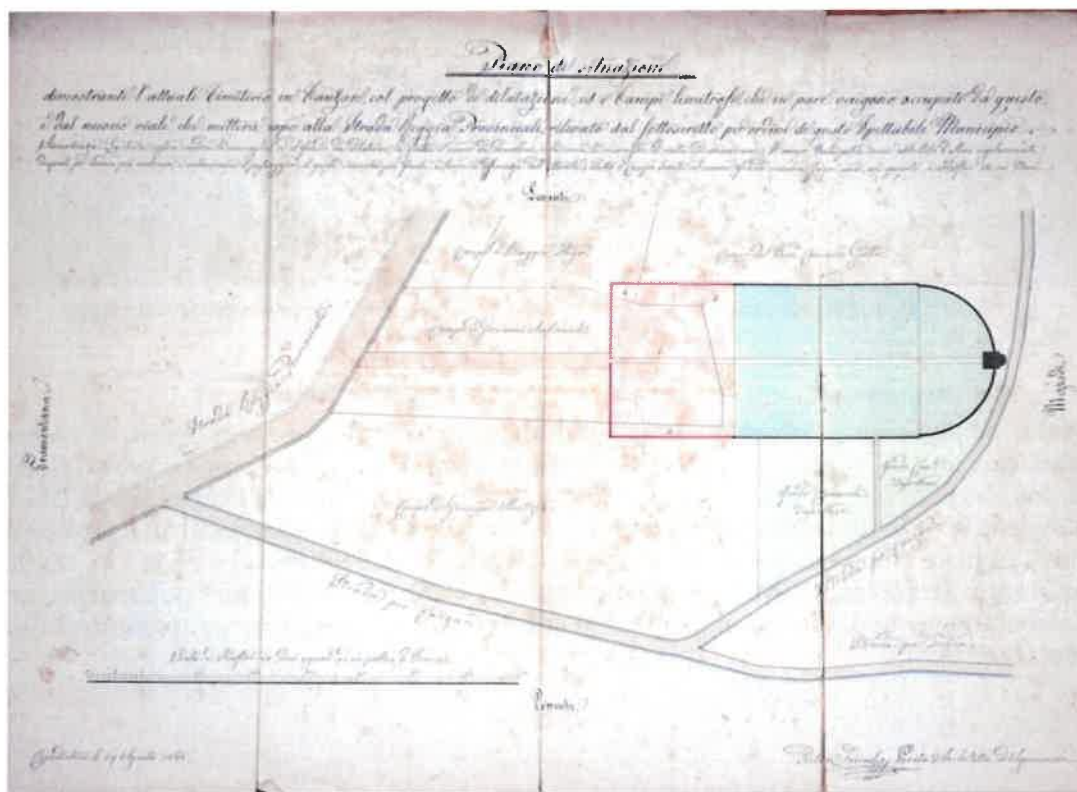

Načrt iz leta 1800, kjer sta razvidni Cerkev Matere Božje v Semedeli in Cerkev sv. Nazarija
(kopija, Arhiv ZVKDS, OE Piran)

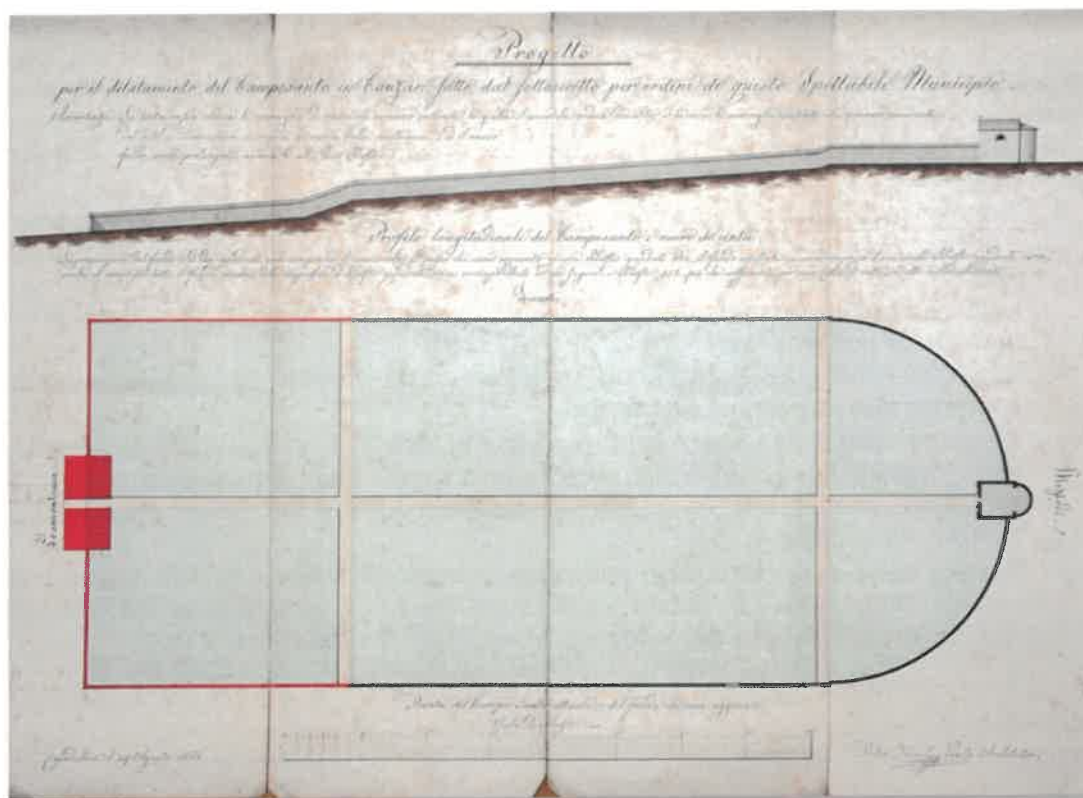
Prvotno pokopališče je obsegalo le osrednji del današnjega starejšega jedra. V njegovem središču je bila zgrajena manjša cerkev, kamor so prenesli oltar iz opuščene cerkve sv. Nazarija, locirane ob spodnji cesti. Leta 1830 je Francesco Mori postavil novo kapelo, ki je bila leta 1849 obnovljena po načrtih koprskega arhitekta Girolama de Almerigottija. Razširitve proti severozahodu in jugovzhodu so sledile v petdesetih letih 19. stoletja. Znano je, da je leta 1856 škof Elio Nazario Stradi blagoslovil prenovljeno območje. Okoli leta 1890 je bil k pokopališču dodan reprezentativen vhodni kompleks z mrliško vežico, kar izpričuje težnjo po monumentalizaciji celote (Cevc 1981).

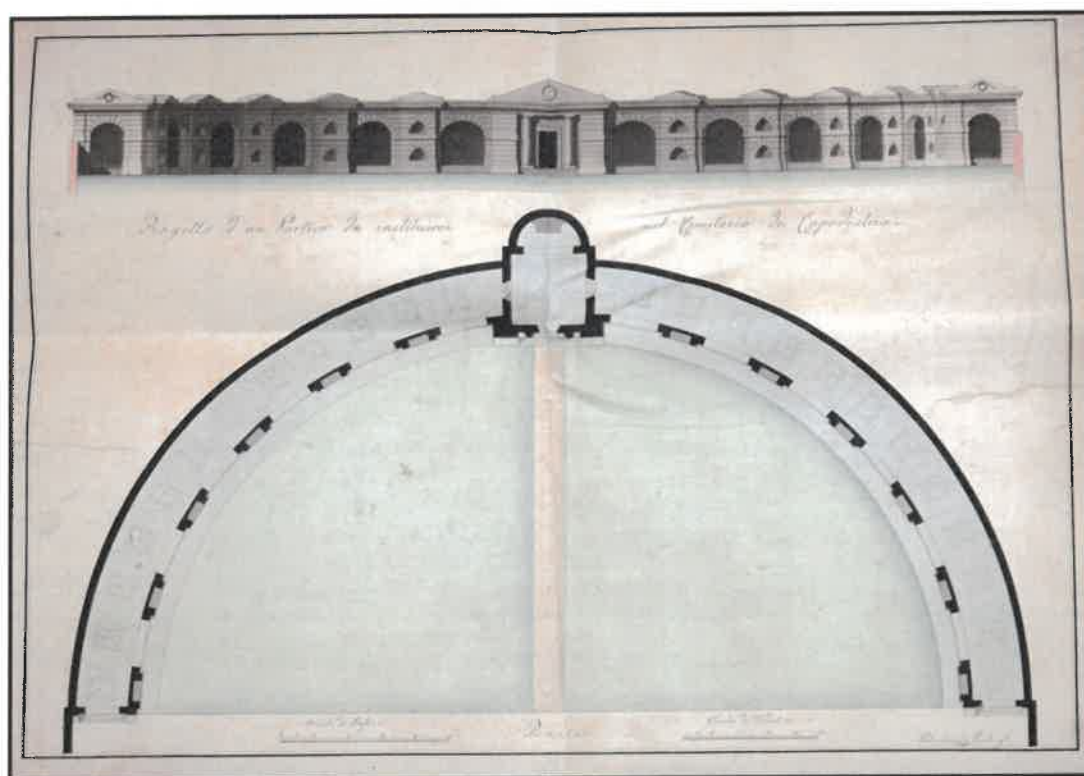
Francescejski kataster, 1819, z urisano predvideno razširitvijo pokopališča (Arhiv ZVKDS, OE Piran)

Idejni projekt: načrt ureditve dostopnih poti in širitve pokopališča, arhitekt Pietro Zeriul, avgust 1859 (datacija ni povsem zanesljiva) (kopija, Arhiv ZVKDS, OE Piran)

Idejni projekt razširitve pokopališča, arhitekt Pietro Zeriul,
 avgust 1865 (datacija ni povsem zanesljiva) (kopija, Arhiv ZVKDS, OE Piran)

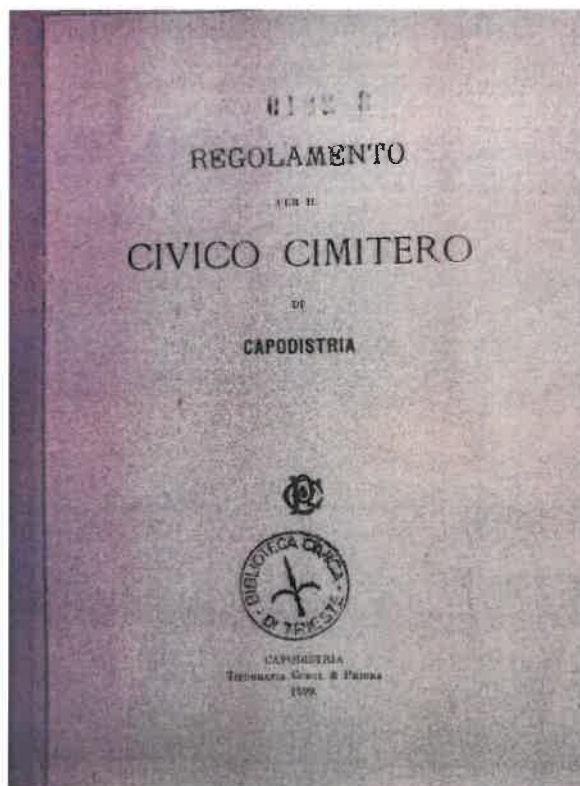

Idejni projekt predvidene ureditve portika, arhitekt Pietro Zeriul (kopija, Arhiv ZVKDS, OE Piran)

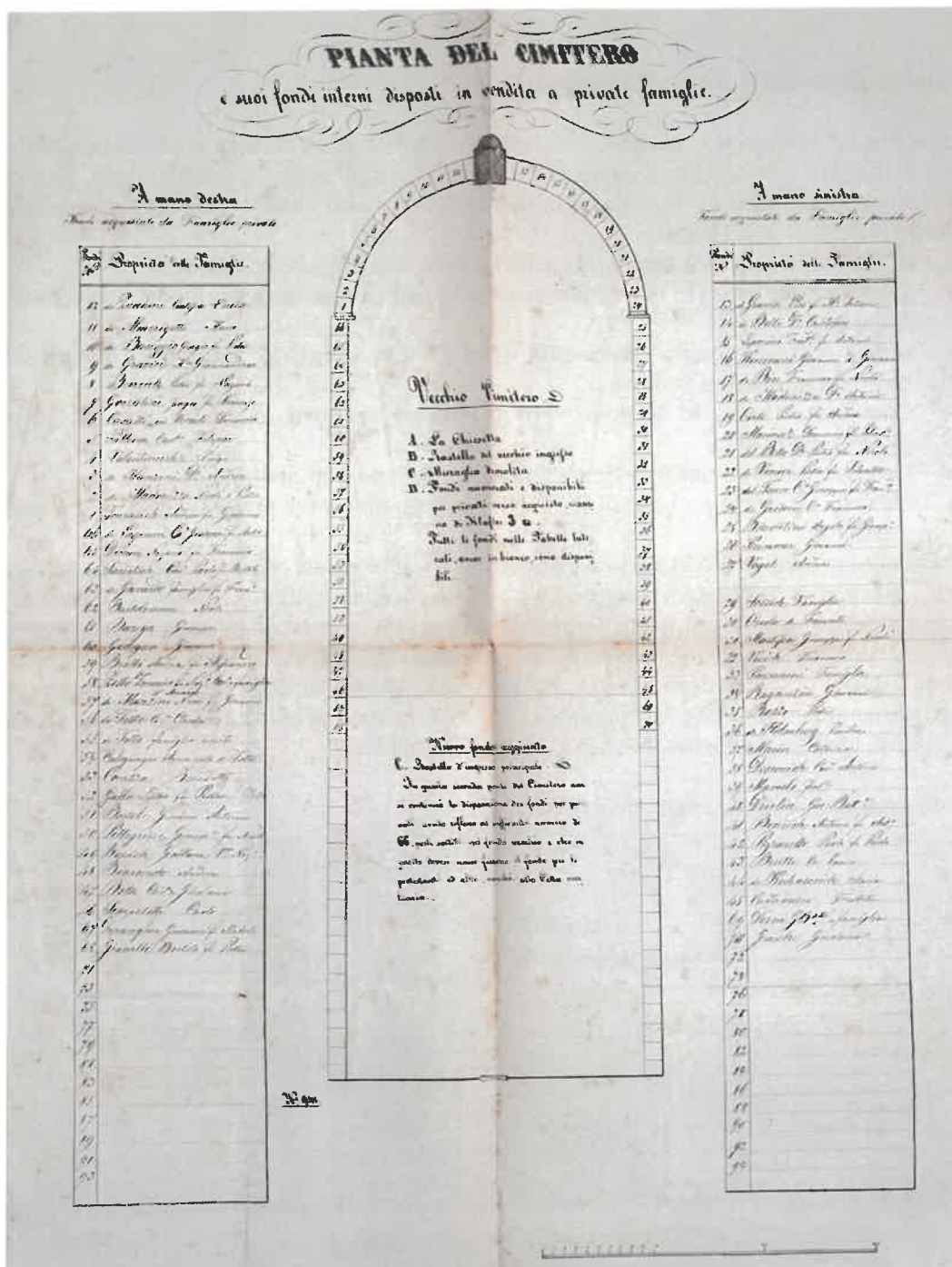
Celotna struktura pokopališča, kot je navedena v pravilniku iz leta 1899 (*Regolamento per il civico cimitero di Capodistria*), priča o premišljeni prostorski in funkcionalni zasnovi pokopališča, ki združuje higienske, upravne in simbolne vidike obravnave pokojnikov v kontekstu konca 19. stoletja.

Pokopališče je obsegalo več arhitekturnih in prostorskih enot z jasno določenimi namembnostmi:

- Zgradbo za shranjevanje (mrliško vežico), ki je bila razdeljena na dva ločena prostora – enega za posmrtno ostanke občanov in drugega za zapornike iz kaznilnice. Objekt je vključeval tudi prostor za obdukcije ter žalno sobo oziroma stanovanje skrbnika, kar kaže na visoko stopnjo organiziranosti in skrb za sanitarno ter administrativno upravljanje pokopališča.
- Katoliško kapelo, ki je služila kot središče verskih obredov in izražala dominantno konfesionalno pripadnost skupnosti.
- Ograjen pokopališki prostor je bil razdeljen na dvanajst pokopaliških polj za odrasle, medtem ko sta bili dve polkrožni območji pred kapelo posebej namenjeni pokopu otrok ter pokopu duhovnikov. To nakazuje hierarhično in simbolno prostorsko razporeditev znotraj pokopališča.
- Posebej ograjen del zemljišča, namenjen pokopu nekatoličanov, kar odraža tedanje konfesionalne delitve in institucionalizirano ločevanje verskih skupnosti ter priča o dogmatičnem razlikovanju glede razumevanja poti do zveličanja.

*Pravilnik iz leta 1899
(Regolamento per il civico cimitero di Capodistria)*

Načrt pokopališča z vpisanimi grobni prostori namenjeni prodaji zasebnikom oziroma družinam.
(kopija, Arhiv ZVKDS, OE Piran)

V nadaljnjih desetletjih se je območje širilo proti jugozahodu, med obema vojnama pa so bile izvedene zadnje večje prostorske spremembe. Zunanji deli, ki so nastali pozneje izven obodnega zidu, danes niso obravnavani kot del memorialne dediščine oziroma kot območje spomenika lokalnega pomena

Simbolna dimenzija nagrobne plastike

Pokopališče 19. stoletja je v evropskem kontekstu postalo prostor, kjer se prepletata pieteta do pokojnih in reprezentacija družbenega statusa živih (Primic 1999; Pogačnik 2002). Nagrobniki so služili kot materialni nosilci spomina in hkrati kot vidni označevalci družbene hierarhije. Simbolni repertoar je bil bogat:

- Križ je ostal temeljni znak krščanske eshatološke obljube odrešenja.
- Uveli cvetovi, venci in plamenice so posredovali sporočilo o minljivosti in večnem ciklu življenja.
- Angeli / krilati geniji – posredniki med svetovi, varuhi pokojnikovih duš ali simboli božje prisotnosti in vodstva.
- Ouroboros (kača, ki si grize rep) je simbol večnosti, cikla življenja in smrti ter ponovnega rojstva
- Urne s tančico so nakazovale melanholijo, skrivnost in dostojanstvo smrti.
- Obeliski in stebri so izražali idejo trajnosti spomina ter povezave med zemeljskim in nebeškim.

Plastika in nagrobna arhitektura sta v Kopru odsevali slogovno raznolikost 19. in začetka 20. stoletja, od neogotskih in neorenesančnih potez do neoklasicističnih, secesijskih in medvojnih elementov (Curk 1967; Cevc 1981). Čeprav je večina avtorjev ostala neimenovanih, posamezni signirani spomeniki potrjujejo avtorstvo priznanih umetnikov, kot so: De Grassi, Antonio Norbedo, Jože Pohlen, Federico Sigon, Paolo Zanette. Posebno vlogo imajo tudi kovane ograje, ki s svojo ornamentalno bogatostjo poudarjajo ločnico med profanim in sakralnim prostorom ter dodatno utrjujejo celotno likovno podobo pokopališča.

Primeri simbolnih izrazov v nagrobni plastiki

Primeri ograj grobnih polj, ki arhitekturno in simbolno opredeljujejo prehod iz profanega v sakralni prostor

Primeri oblikovanja elementov grobnih polj s simbolno izraznostjo

Krajinska ureditev in simbolika cipres

Krajinska ureditev je integralni del pokopališke arhitekture in v veliki meri oblikuje doživljajsko dimenzijo prostora (Mumford 1961). V Škocjanu so ključni element ciprese (*Cupressus sempervirens*), ki so bile tradicionalno vpeljane v mediteranske pokopališke ambiente. Njihov značilni, kvišku usmerjen habitus je interpretiran kot simbol večnosti, duhovne vztrajnosti ter navezave med zemeljskim in transcendentnim (Škulj 2004). Hkrati ciprese ustvarjajo strogo ritmizirane prostorske osi, ki poudarjajo red, sakralnost in kontemplativni značaj kraja.

Ciprese kot simbol stika med zemeljskim in duhovnim svetom

Kulturnozgodovinski del pokopališča v Škocjanu je pomemben spomenik pogrebne kulture 19. in 20. stoletja, saj združuje funkcionalne, umetnostne in simbolne prvine. Koper je v 19. stoletju še vedno nosil močne značilnosti italijanskega urbanega prostora. Na starejšem delu pokopališča se nahajajo grobovi koprskih družin ter uglednih in zaslužnih Koprčanov, grobovi padlih v NOB in drugih vojnah. Na pokopališču so elementi, ki dokazujejo avtohtonost italijanske narodnosti na narodnostno mešanem območju. Slednje se neposredno odraža v nagrobnih napisih, kjer prevladuje italijanski jezik, pa tudi v slogovnih značilnostih nagrobnikov, ki so v veliki meri sledili italijanskim in širše evropskim umetnostnim tokovom. Med ohranjenimi starejšimi grobovi izstopajo grobnice najstarejših koprskih plemiških in meščanskih družin. Pokopališče predstavlja ključni segment koprške memorialne dediščine ter dragocen primer mediteranskega pokopališkega prostora, v katerem se povezujejo krajina, umetnost, spomin in kolektivna zavest obmorske skupnosti.

**III. VREDNOSTI, KI UTEMELJUJEJO RAZGLASITEV POKOPALIŠČA
ZA KULTURNI SPOMENIK**

Pokopališče v Škocjanu ima pomembno družbeno in kulturno vrednost, ki se je oblikovala skozi dolgo zgodovino njegove uporabe. Kot prostor spomina, umetnosti in identitete odraža zgodovinske, družbene in kulturne procese ter s tem prispeva k razumevanju lokalne in regionalne zgodovine.

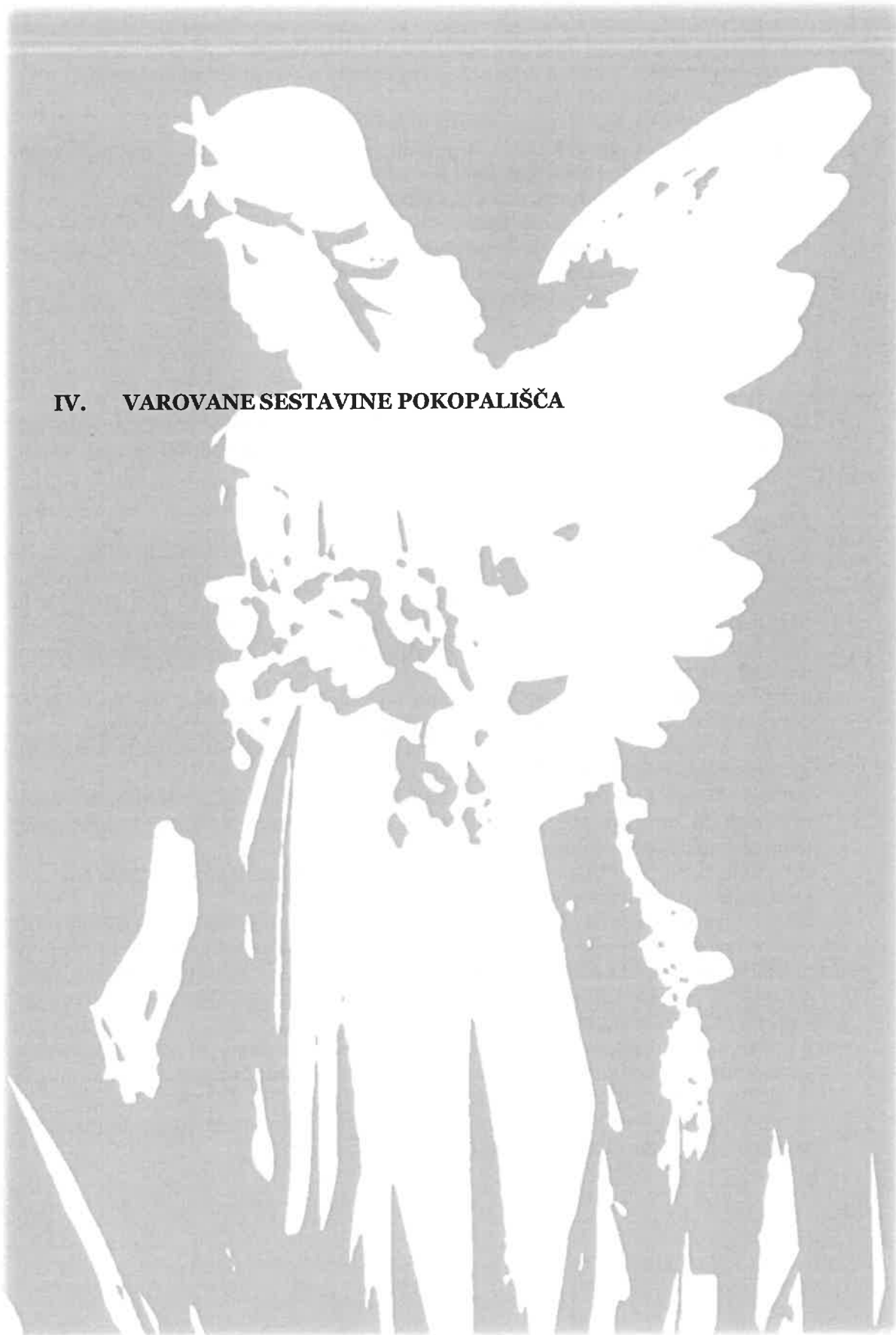
- **Avtentična historična podoba** pokopališča v širšem urbanem kontekstu, zlasti v odnosu do postopno razvijajoče se naselbine na otoku, je ena od temeljnih varovanih vrednot. Pokopališče ohranja neprekinjeno vizualno in prostorsko povezavo z naselbinami in okolico, kar dodatno utrjuje njegov pomen kot kulturni spomenik.
- **Prostorska zasnova in tlorisna kompozicija** celotnega kompleksa dopolnjujeta avtentičnost prostora. Ohranjeni so tlorisni in višinski gabariti ter značilna terasasta struktura, ki definira posamezna polja pokopališča. Tlorisna ureditev, razmerja med gabariti in terasami ter prostorski odnosi med posameznimi elementi pokopališča predstavljajo varovane vrednosti celote.
Pomembno vlogo pri ohranjanju prostorske celote imajo tudi sistemi oblikovanja prostora, kot so simetrična in osna zasnova, razporeditev grobov v določena polja ter komunikacijski sistemi: dostopi do grobov, vhodi, prehodi in stopnišča, ki zagotavljajo celovitost funkcionalnega in vizualnega vzorca.
Kot integralni del celotnega pokopališkega kompleksa so varovane tudi vrtno-arhitekturne ureditve, predvsem zasaditev s cipresami, ter vse pokopališke poti in dostopi, ki zagotavljajo vizualno in funkcionalno povezanost ter prispevajo k celostnemu doživljanju prostora kot kulturnega spomenika.
- **Arhitekturne sestavine** pokopališča, med katerimi so izstopajoči vhodni objekt, pokopališka kapela in grobnica De Grassi (EID: 1-15266), so posebej identificirane kot temeljne varovane vrednosti. Poleg teh so varovani tudi ostali arhitekturni in prostorski elemente, ki dopolnjujejo kompozicijsko celoto.
Obodni zid iz sivega lokalnega kamna (peščenjak) z ometom, vključno z elementi kot so kovinska vrata, ograja ob vhodnem objektu in kovana vrata stranskega vhoda, predstavlja dodatno varovano vrednost celotnega pokopališkega kompleksa.
- **Varovane vrednosti posameznih elementov.** Sem sodijo grobovi, grobnice, nagrobni spomeniki in nagrobne plošče, starejši od 50 let, ki z oblikovno in umetniško izraznostjo pričajo o zgodovinskem razvoju na narodnostno mešanem območju. Ta značilnost dodatno izpostavlja zgodovinski in kulturni pomen pokopališča kot celote.

*Osrednja os pokopališča, z lepo vidno ureditvijo teras.
V ozadju pokopališka kapela.*

Tabela vrednotenja pokopališča:

Kategorija	Varovane vrednosti	Opis / pojasnilo
Družbeni in kulturni pomen	Vloga pokopališča skozi zgodovino	Odsev zgodovinskih, družbenih in kulturnih procesov; prostor spomina in identitete mesta.
Avtentična historična podoba	Položaj pokopališča v širšem urbanem okolju	Ohranjena vizualna in prostorska povezava z naselbinami; refleksija zgodovinske urbane strukture.
Prostorska zasnova	Tlorisna kompozicija in terasasta struktura	Ohranjeni tlorisni in višinski gabariti, razmerja med posameznimi polji, terasasto stopničasta ureditev.
Arhitekturne sestavine	Vhodni objekt, pokopališka kapela, grobnica De Grassi (EID 1-15266)	Temeljne arhitekturne komponente, ki definirajo identiteto pokopališča.
Oblikovanje prostora	Simetrična in osna zasnova, razporeditev grobov, komunikacijski sistemi (vhodi, prehodi, stopnišča)	Organizacija prostora, ki omogoča funkcionalno in vizualno celovitost.
Obodni zid in ograje	Zid iz sivega lokalnega kamna (peščenjak) z ometom, kovinska vrata in ograje	Varovanje perimetra in arhitekturnih detajlov, ki dopolnjujejo celoten kompleks.
Posamezni grobovi in spomeniki	Grobovi, grobnice, nagrobni spomeniki, nagrobne plošče starejše od 50 let, elementi italijanske narodnosti	Dokaz avtohtonosti prebivalstva in kulturne kontinuitete; zgodovinska in umetniška vrednost posameznih elementov.
Krajinska ureditev	Vrtno-arhitekturna zasaditev s cipresami, vse pokopališke poti in dostopi	Ohranjanje vizualne povezanosti, dostopnosti in celostnega doživljanja pokopališča.

IV. VAROVANE SESTAVINE POKOPALIŠČA

Varovane sestavine starega dela pokopališča predstavljajo:

- podoba pokopališča v širšem prostorskem kontekstu ter njegov simbolni pomen,
- urbanistično razmerje do naselbine,
- prostorska zasnova, tlorisna kompozicija in krajinska zasnova,
- tlorisni in višinski gabariti celote in posameznih delov, vključno z grobnimi polji, stavbnimi in okrasnimi arhitekturnimi elementi,
- vse zgodovinske komunikacije (vhodi, prehodi, povezave, stopnišča),
- obodni zid s kovinskimi vrati in ograje
- vhodni objekt oziroma mrliška vežica s pomožnimi prostori,
- pokopališka kapela z vsemi arhitekturnimi sestavinami.
- grobnica De Grassi (EID: 1-15266)-spomenik lokalnega pomena
- lapidarij

Na območju starega dela pokopališča se kot varovane vrednosti varujejo naslednji elementi:

- **Originalna terasasta zasnova**, vključno z elementi oblikovane vegetacije (ciprese).
- **Obodni zid**, skupaj z ograjo in železnimi vrati ter vse komunikacije poti, vhodi, prehodi, povezave in stopnišča.
- **Vhodni objekt** – zunanjščina in notranjščina v celoti.
- **Pokopališka kapela** – zunanjščina in notranjščina v celoti.
- **Grobnice in nagrobni spomeniki**, ki so starejši od 50 let (do leta 1975), imajo posebno zgodovinsko, memorialno ali umetnostnozgodovinsko vrednost ter prispevajo k ohranjanju temeljne zgodovinske tlorisne zasnove. Varovane so tudi grobnice in nagrobni spomeniki vidnih in znanih osebnosti. Med varovane vrednote sodijo tudi sestavine, ki dokazujejo avtohtonost italijanske narodnosti na narodnostno mešanem območju. Sem spadajo:
 - grobnice in nagrobni spomeniki izjemne umetnostnozgodovinske vrednosti, ki so hkrati tudi najstarejša tovrstna obeležja na koprskem pokopališču (19. stoletje);
 - grobovi, ki hranijo ostanke starih plemiških koprskih družin, pomembnih za kulturni in zgodovinski razvoj Kopra skozi stoletja;
 - grobovi znanih koprskih umetnikov (slikarjev, pisateljev ipd.) ter drugih vidnih osebnosti, ki so prispevale k razvoju mesta na družbenem, kulturnem, političnem, duhovnem ali izobraževalnem področju;
 - spomeniki padlim v NOB in v drugih vojnah ter pripadnikom drugih vojaških enot;
 - grobovi, ki dokumentirajo avtohtonost italijanske narodnosti;

Za vse načrtovane posege na območju spomenika: bodisi sanacijo, obnovo, premestitev ali odstranitev kateregakoli varovanega elementa, je ne glede na status grobnega prostora (v najemu ali brez najemnika oziroma plačnika), potrebno pridobiti kulturnovarstvene pogoje ter na njihovi podlagi kulturnovarstveno soglasje oziroma mnenje Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije, Območne enote Piran.

- posebej izstopa **spomenik De Grassi** v siamskem slogu, ki je z Odlokom o spremembah in dopolnitvah Odloka o razglasitvi posameznih nepremičnih kulturnih in zgodovinskih spomenikov v občini Koper (Ur. list RS 66/2010), razglašen za zgodovinski spomenik lokalnega pomena in bo zaradi svoje posebnosti in edinstvenosti predlagan za razglasitev kot spomenik državnega pomena.

Monumentalno oblikovan vhodni objekt. Glavna os pokopališča poteka skozi vhod objekta in se dviga proti pokopališki kapeli. Takšna zasnova izraža izrazito orientacijsko in simbolno funkcijo, saj obiskovalca vodi skozi prostor spomina ter hkrati vzpostavlja hierarhijo med posameznimi prostorskimi elementi pokopališča.

a

a-Pogled na centralno os objekta s pokopališkega prostora

b

b-Na obeh straneh vhodnega objekta sta locirana vhoda v pokopališče

Detajl kovinskih vrat glavnega vhoda

Ohranjena nosilna kamnita struktura vrat

Kapela, umeščena na najvišjo točko pokopališča, na zaključek glavne osi, deluje kot vizualno in pomensko središče celote, kar poudarja njen obredni pomen. Simbolno označuje prehod iz zemeljskega v večno življenje ter krepi dostojanstven, kontemplativen značaj pokopališkega prostora.

Na timpanonu je upodobljen simbol ouroborosa, nad vhodnim portalom pa je vgrajena napisna plošča z datumom prvega pokopa: 27. maj 1811

Pogled na obodni zid pokopališča

Stranski vhod na pokopališče

Prikaz arhitekturno-krajske kompozicije poti ter grobnih polj. Prostorska zasnova in tlorisna zasnova ohranjata identiteto prostora z značilno terasasto strukturo in jasnimi prostorskimi razmerji.

Pogled po povezovalne poti med grobovi z različno tlakovnimi pohodnimi površinami, obkrožene z visokimi cipresami. Ohranjenost zasaditve in kompozicija poti izpostavlja tradicionalne principe pokopališke arhitekture in krajinske konservacije.

Povezovalne poti in dostopi do terasasto urejenih površin grobnih polj

Povezovalne poti in dostopi do terasasto urejenih površin grobnih polj

Ureditev odvodnjavanja ob osrednji komunikacijski osi pokopališča

Detajl

Detajl odvodnjavanja

Poškodbe kamnitega stopnišča

Različne obdelave pohodnih površin

Grobnica De Grassi (EID: 1-15266)-spomenik lokalnega pomena

(Odlok o razglasitvi posameznih nepremičnih kulturnih in zgodovinskih spomenikov v občini Koper (Ur. list RS 66/2010)).

Na spodnjem delu pokopališča v Škocjanu, le nekaj metrov od vhodnega objekta, se nahaja grobnica z nagrobnim spomenikom Antonia De Grassija, ki jo je zgradil njegov brat, arhitekt Gioachino De Grassi.

Gioachino De Grassi je bil eden prvih Koprčanov, ki so po odprtju Sueškega prekopa odpotovali v Siam (današnja Tajska). Tja je prispel leta 1870, v času, ko se je država začela odpirati zahodnim vplivom. Zaradi svojih sposobnosti in povezav, ki jih je uspel vzpostaviti tudi s kraljevo družino, se je profesionalno uveljavil in ustanovil najuglednejše gradbeno podjetje v deželi. S svojim delom je dosegel ugled in gospodarski uspeh ter k sodelovanju pritegnil tudi brata Antonia in Giacomu.

Antonio De Grassi je umrl leta 1887 po vrnitvi v Evropo. Sredstva iz njegove zapuščine (35.000 lir) so omogočila gradnjo grobnice v slogu budističnega templja (*Wat*), ki je v slovenskem in širšem evropskem prostoru edinstvena (*unicum*). Grobnico je Gioachino De Grassi zgradil med letoma 1888 in 1894. Na bazi iz sivega kamna je postavljen podstavek iz carrarskega marmorja, na katerem stojijo štirje trojni stebri, v osrednjem delu pa doprsni kip pokojnega.

Varstveni režim: Spomenik je zavarovan kot celota v svoji izvirni obliki in neokrnjenosti, skupaj z neposredno ohranjeno okolico. Vsako poseganje, vključno z vzdrževalnimi deli, sanacijo, restavriranjem ali rekonstrukcijo, je možno izvesti izključno na podlagi predhodno pridobljenih kulturnovarstvenih pogojev ter soglasja oziroma mnenja Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije, OE Piran.

Razvojne usmeritve: Zagotoviti je potrebno redna sredstva za vzdrževanje grobnice in neposredne okolice. Vzdrževalni posegi se morajo izvajati po načelih konservatorske stroke in pod strokovnim nadzorom.

Pogled na Grobnico De Grassi

Doprsni kip Antonia De Grassija

Grobnica je zasnovana v slogu budističnega templja – edinstve primer v slovenskem in evropskem prostoru

Detajl trojnega stebra

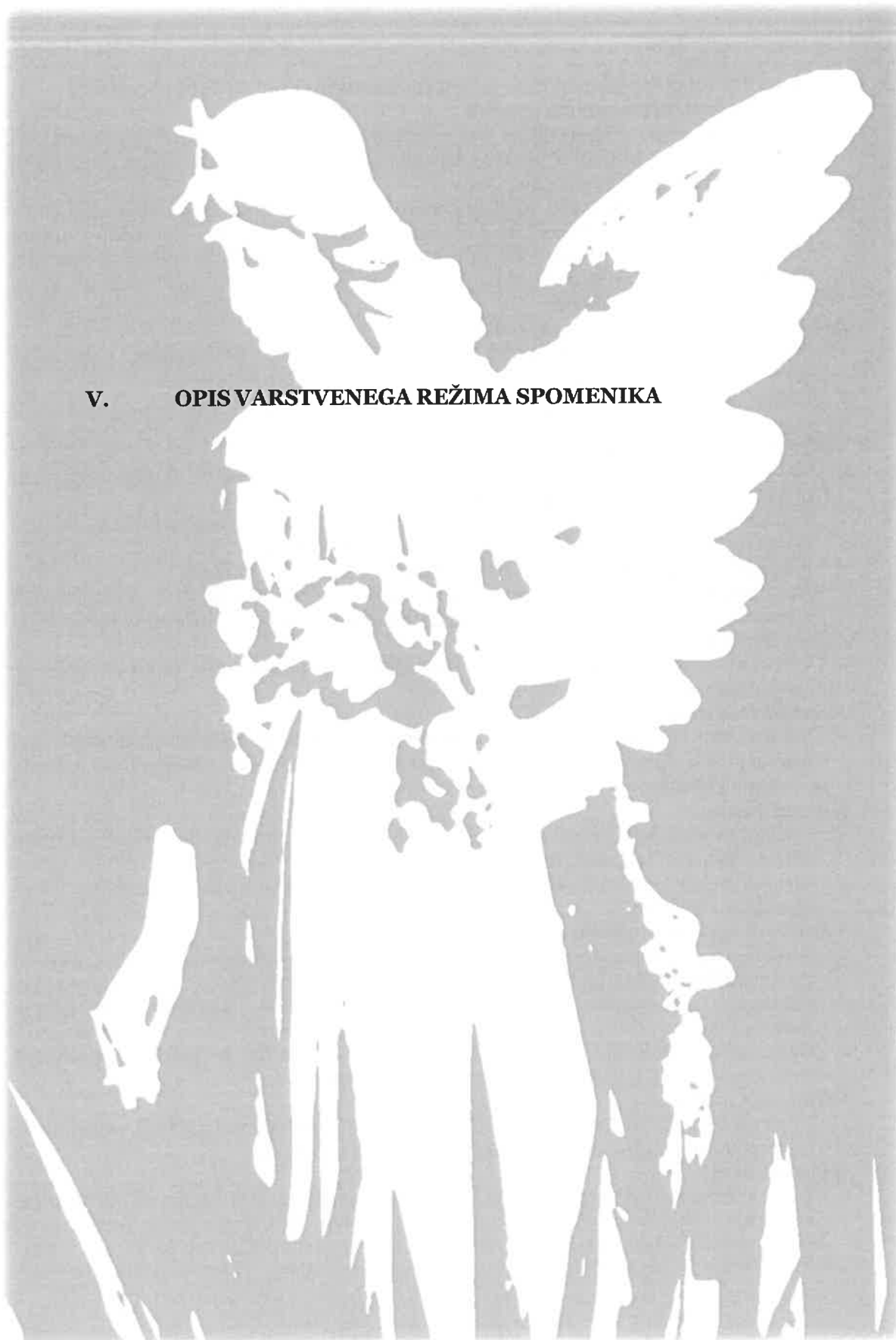
Detalj zaključka grobnega polja

Varovane sestavine spomenika – tabela

Sestavina	Opis varovanja	Varstveni režim
Vhodni objekt / mrliška vežica	Zunanjščina in notranjščina v celoti. Ohranja se prvotna zasnova, arhitekturni detajli, materiali in tlorisna ureditev.	Varovan v celoti. Vsak poseg dovoljen le s predhodnim soglasjem ZVKDS OE Piran.
Pokopališka kapela	Zunanjščina in notranjščina v celoti. Ohranjajo se arhitekturni in umetnostni elementi, vključno z notranjo opremo.	Varovana v celoti; dovoljeni le konservatorsko-restavratorski posegi po odobritvi ZVKDS OE Piran.
Grobnica De Grassi (EŠD 15266)	Unikaten nagrobni spomenik v slogu budističnega templja <i>Wat</i> , zasnoval med leti 1888–1894 Gioachino De Grassi. Sestavljen iz podstavka iz sivega kamna, carrarskega marmorja, trojnih stebrov ter doprsnega kipa pokojnika.	Varovan v celoti z neposredno okolico. Za vsak poseg potrebno soglasje ZVKDS OE Piran. Razvojna usmeritev: redno financiranje vzdrževanja.
Grobnice in nagrobni spomeniki (50 let in več)	Vse grobnice in nagrobniki, ki imajo zgodovinsko, umetnostno ali memorialno vrednost, vključno s spomeniki vidnih osebnosti ter elementi, ki dokazujejo avtohtonost italijanske narodnosti na narodnostno mešanem območju.	Varovani kot celota; vsak poseg, premestitev ali odstranitev dovoljen le s kulturnovarstvenim soglasjem. Posebni varstveni režimi so navedeni v Katalogu.
Obodni zidovi, kovinska vrata in ograje	Obodni zid pokopališča s kovinskimi vrati in ograjami predstavlja del zaščitene prostorske zasnove.	Varovan v celoti; zasaditev v okolici ne sme zakrivati zidu in vrat.
Vrtnoarhitekturna ureditev	Parkovna in terasasta zasnova, prehodi, poti in stopnišča, značilna vegetacija (npr. ciprese).	Varovani v obstoječi zasnovi. Dovoljene so zasaditve nizkega rastlinja, ki ne posega v arhitekturno strukturo.
Prostor za lapidarij	Predviden prostor za hranjenje in razstavo elementov starejših, opuščenih grobov.	Varovan kot celota; dovoljeno le strokovno urejanje in prezentacija.

Lokacija lapidarija

V. OPIS VARSTVENEGA REŽIMA SPOMENIKA

Splošni varstveni režim

Za celotno območje spomenika velja splošni varstveni režim, ki določa naslednje:

Prostorska in arhitekturna zasnova

- Ohraniti in redno vzdrževati je treba podobo pokopališča v širšem prostorskem kontekstu, njegov simbolni pomen, urbanistično razmerje do naselbine, prostorsko zasnovo in tlorisno kompozicijo.
- Varovani so tlaki, tlorisni in višinski gabariti celote in posameznih delov, vključno z grobnimi polji, stavbnimi in okrasnimi arhitekturnimi elementi, starimi komunikacijami (vhodi, prehodi, povezave, stopnišča), obodnim zidom z vhodnim objektom oziroma mrliško vežico in pomožnimi prostori, pokopališko kapelo ter vsemi kovinskimi vrati in stopnišči.

Arhitekturno-krajinska kompozicija

- Ohraniti je treba značilno vrtno in parkovno ureditev pokopališča, vključno z reprezentativnim zelenjem.
- Oblikovanje arhitekture mora biti skladno s pieteto prostora, čim bolj nevsiljivo ter zasnovano po načelih simetrije in uravnoteženosti.

Vzdrževanje in obnova

- Vse arhitekturne sestavine (vhodni objekt, pokopališka kapela) se ohranjajo v izvirni obliki, legi, materialu, strukturi in barvni podobi.
- V notranjščini vhodnega objekta so dopustne funkcionalne spremembe prostorov, pri čemer mora biti ohranjena osnovna arhitekturna struktura.
- Pokopališka kapela se ohranja v celoti (zunanjščina in notranjščina).
- Dovoljeni so konservatorski posegi, ki obsegajo sanacijo ogroženih in poškodovanih elementov, rekonstrukcijo na podlagi dokumentiranih virov ter strokovno prenovo ob ohranjeni namembnosti.
- Varovani nagrobni spomeniki in pokopališki zid morajo biti predmet rednega strokovnega vzdrževanja.

Premestitve in lapidarij

- Starejše kamnite nagrobne plošče, nagrobni spomeniki in križi se lahko strokovno prestavijo v lapidarij ali na drugo primerno mesto v starem delu pokopališča, v skladu s presojo ZVKDS.

Novogradnje

- Novogradnje za potrebe pokopališča so dovoljene le na zunanji strani obodnega zidu starega dela, pod pogojem, da se zid ne poškoduje.
- Višina slemena novih objektov ne sme presegati višine obodnega zidu oziroma venca obstoječih objektov.

Varstveni režimi za grobove

- Grobnice in nagrobni spomeniki, starejši od 50 let, se varujejo na podlagi njihovih zgodovinskih, memorialnih ali umetnostnozgodovinskih vrednot ter pomena za ohranjanje zgodovinske pričevalnosti. Posebni režimi so podrobno opredeljeni v Katalogu grobov.
- Grobnice in spomeniki znanih osebnosti, mlajši od 50 let, so predmet posebnega varstvenega režima, ki ga določi Mestna občina Koper.

Odpiranje grobov

- Odpiranje grobov in grobnic, katerih prvotni lastniki nimajo več pravnih naslednikov, mora potekati ob obvezni prisotnosti konservatorja ZVKDS.

Upravni okvir

- Za vsak poseg (vzdrževanje, sanacija, obnova, novogradnja, premestitev ali odstranitev) si morajo lastnik, upravljavec ali najemnik pridobiti kulturnovarstvene pogoje in na njihovi podlagi kulturnovarstveno soglasje oziroma mnenje ZVKDS, OE Piran.
- Za dolgoročno upravljanje je treba pripraviti upravljalški načrt in pokopališki red.

Varstveni režim po kategorijah posegov

Vrsta posega	Dovoljeni ukrepi	Pogoji / Omejitve	Prepovedani posegi
Redno vzdrževanje	Čiščenje in osnovna skrb za objekte, grobnice, poti in vegetacijo. Manjša popravila s tradicionalnimi materiali (omet, barva, kovinski elementi). Obrezovanje rastlinja.	Posegi morajo biti izvedeni v skladu s strokovnimi navodili. Uporabljeni materiali morajo biti skladni z originalnimi.	Uporaba agresivnih kemičnih sredstev, prekrivanje arhitekturnih elementov z rastlinjem ali neustreznimi materiali. Arhitekturno in konservatorsko neustrezne rekonstrukcije, odstranjevanje avtentičnih delov, zamenjava z industrijskimi materiali.
Sanacija in konservacija	Odstranjevanje poškodb, utrjevanje zidov, strešin, kovinskih delov in kamna. Restavratorski posegi na umetniških elementih.	Potrebno je predhodno kulturnovarstveno soglasje ZVKDS OE Piran. Vključitev konservatorskega nadzora pri posegu.	Arhitekturno in konservatorsko neustrezne rekonstrukcije, odstranjevanje avtentičnih delov, zamenjava z industrijskimi materiali.
Obnova	Rekonstrukcija manjkajočih delov na osnovi dokumentiranih virov (fotografije, arhivski načrti). Obnova komunikacijskih poti s tradicionalnimi materiali (kamen, pesek, tlak).	Obnova mora slediti dokumentirani izvirni podobi. Predhodna pridobitev kulturnovarstvenega soglasja ZVKDS.	Modernizacija v neskladju z zgodovinskim značajem (betonske talne plošče, asfalt, neustrezne barve).
Premestitev ali odstranitev	Premestitev posameznih elementov (nagrobnikov, kipov, plošč) le ob nujnih razlogih (sanacija, zaščita).	Obvezno kulturnovarstveno soglasje ZVKDS OE Piran in dokumentiranje elementa. V primeru odstranitve – hranjenje v lapidariju.	Samovoljna odstranitev, odvoz ali uničenje varovanih elementov.
Urejanje vegetacije in krajine	Ohranitev značilne vegetacije (ciprese, drevored, terasna zasaditev). Uporaba nizkega rastlinja na prostih površinah.	Rastlinje ne sme zakrivati arhitekturnih elementov (zidov, vrat, spomenikov). Nove zasaditve morajo biti skladne s kulturno krajinsko zasnov.	Sajenje visokih dreves, ki ovirajo vizualno zaznavo, zakrivanje zidov ali objektov, odstranjevanje zgodovinsko pomembnih rastlin.
Uporaba prostora	Uporaba za pokopališke dejavnosti, spominske dogodke in kulturne predstavitve.	Dogodki morajo spoštovati pieteten značaj prostora.	Komercialne, neprimerne ali hrupne dejavnosti, ki zmanjšujejo simbolni pomen prostora.

Posebni varstveni režim za celoto

Poleg splošnega varstvenega režima za celotno območje velja tudi posebni varstveni režim, ki določa naslednje:

- **Avtentičnost podobe**
 - Ohraniti je treba avtentično podobo pokopališča kot celote, vključno z vsemi značilnimi prostorskimi, arhitekturnimi in krajinskimi sestavinami, tako v ožjem kot tudi širšem krajinskem merilu.
- **Prostorska zasnova in komunikacije**
 - Ohraniti se mora izvirna prostorska zasnova in tlorisna kompozicija, skupaj z vsemi historičnimi komunikacijami (vhodi, prehodi, povezave, stopnišča).
- **Vidni in simbolni pomen**
 - Na ploščadi pred vhodnim objektom ter v območju pokopališke cerkve ni dovoljena zasaditev zelenja večjih dimenzij (npr. cipres), ker bi zakrivalo arhitekturno pojavnost in veduto pokopališča.
 - Ohraniti je treba simbolni pomen pokopališča kot prostora spomina, identitete in kulturne kontinuitete.
- **Gabariti in zasnova**
 - Varovani so tlorisni in višinski gabariti celote in posameznih delov pokopališča, vključno z grobnimi polji.
 - Nove stavbe za potrebe pokopališča je mogoče umeščati zgolj ob zunanji strani obodnega zidu starega dela, pri čemer obstoječi zid ne sme biti poškodovan.
 - Zaradi dominantne vloge pokopališča v prostoru morajo biti nove stavbe volumensko podrejene obstoječim objektom ter oblikovane na način, da ne preglasijo arhitekturne pojavnosti pokopališča.
- **Tipologija in materiali grobov**
 - Pri umeščanju novih grobov znotraj varovanega območja so dovoljeni zgolj posegi, ki upoštevajo avtentične materiale (bel istrski kamen, beton, terrazzo), tradicionalne obdelave ter značilno tipologijo grobov koprškega pokopališča.
- **Vrtnoarhitekturna ureditev**
 - Vrtnoarhitekturna zasnova pokopališča se ohranja v konceptu historične zasaditve, pri čemer so dopustne zgolj prenove v skladu z dokumentiranimi zgodovinskimi ureditvami.
- **Dostop javnosti**
 - Dostop javnosti je dovoljen v obsegu, ki ne ogroža spomeniških lastnosti, varovanih vrednot ter obstoječe namembnosti pokopališča in njegovih posameznih sestavin.
- **Lapidarij**
 - Lapidarij predstavlja integralni del konservatorskega varstva pokopališča in je namenjen trajni hrambi ter prezentaciji napisnih plošč, nagrobnih spomenikov in drugih varovanih elementov grobnih polj. V ta prostor se umeščajo posamezni nagrobni elementi, ki so bili zaradi dotrajanosti ali novih ureditev odstranjeni s svojih prvotnih lokacij, pri čemer ohranjajo prepoznane kulturnovarstvene vrednote. Za njihovo ustrezno hrambo, strokovno obdelavo in javno prezentacijo je predvideno namensko območje v starem delu pokopališča, ob zidu na desni strani stranskega vhoda, na najvišjem (vzhodnem) delu pokopališča, kjer se zagotavljajo primerni pogoji za ohranjanje in interpretacijo tovrstne dediščine.

Za vsak poseg je potrebno pridobiti kulturnovarstvene pogoje in na njihovi podlagi kulturnovarstveno soglasje oziroma mnenje ZVKDS, OE Piran.

Posebni varstveni režim za stavbe

Posebni varstveni režim za stavbno dediščino se nanaša na celovito varovanje vhodnega objekta in pokopališke kapele, pri čemer zajema naslednje ključne sestavine:

- **Tlorisna in višinska zasnova** (gabariti), ki določata osnovno prostorsko strukturo objekta.
- **Gradbeni material in konstrukcijska zasnova**, ki odražata izvirne tehnične in tehnološke značilnosti gradnje.
- **Oblikovna zasnova zunanjščine in notranjščine**, vključno s členitvijo objektov in fasad, obliko in naklonom strešin, vrsto kritine, fasadnimi detajli, barvno shemo, oblikovanjem ostenja ter dekorativnimi elementi.
- **Funkcionalna organizacija notranjščine** ter pripadajočega zunanjega prostora, ki izkazuje način rabe in prostorsko logiko objekta.
- **Sestavine in pritikline**, ki so neločljivo povezane z izvirno rabo in identiteto stavbe.
- **Stavbno pohištvo in notranja oprema**, kot del integralne kulturne vrednosti objekta.
- **Komunikacijska in infrastrukturna navezava na okolico**, ki omogoča razumevanje stavbe v njenem širšem prostorskem kontekstu.
- **Pojavnost in vedute**, zlasti pri prostorsko izpostavljenih objektih, kjer vizualni vpliv sooblikuje značaj prostora.
- **Celovitost dediščine v prostoru**, ki zahteva upoštevanje medsebojnih odnosov med posameznimi elementi kulturne krajine.
- **Zemeljske plasti z morebitnimi arheološkimi ostalinami**, ki so bistven del materialne in zgodovinske pričevanjske vrednosti prostora.

Za vsak poseg je potrebno pridobiti kulturnovarstvene pogoje in na njihovi podlagi kulturnovarstveno soglasje oziroma mnenje ZVKDS, OE Piran.

Posebni varstveni režim za zasaditev in krajinsko zasnovo pokopališča

- **Parkovna ureditev** mora biti skladna z zgodovinsko podobo pokopališča, brez poseganja v vredne arhitekturne in spomeniške elemente.
- **Ohranjajo se obstoječa drevesa** in grmovnice z visoko kulturno ali zgodovinsko vrednostjo (npr. ciprese, drevored). V primeru odstranitve posameznih elementov zasaditve je treba zagotoviti kontinuiteto obstoječega koncepta zasaditve.
- **Odstranitev posušenih ali obolelih** cipres je dopustna, vendar je obvezno nadomestiti odstranjene primerke z novimi zasaditvami iste vrste, kjer to dopuščajo prostorske in tehnične možnosti ter kjer zasaditev ne ogroža strukture posameznih grobnic. Ciprese, ki predstavljajo sestavni del vrtnoarhitekturne zasnove, se morajo ohraniti tudi v primerih, ko je zaradi njihove rasti prišlo do poškodb posameznih grobov. V takšnih primerih se lahko izvede prestavitev grobnih polj.
- **Nova zasaditev** je dovoljena le, če ne zakriva, ne poškoduje in ne posega v obodne zidove, nagrobne spomenike ali pomembne tlorisne elemente.
- Dovoljena je zasaditev nizko rastočih rastlin za dekorativno dopolnitev ali odprtih površin.
- **Obstoječa mreža poti, vhodov, prehodov, povezav in stopnišč** se ohranja v največji možni meri v izvirni prostorski zasnovi, konstrukciji in materialni substanci. Pri prenovi pokopaliških poti se mora obstoječi asfaltni tlak odstraniti previdno, zaradi verjetnosti ohranjenosti prvotnega tlakovanja. V primeru odkritega historičnega tlaka je obvezno njegovo ohranjanje oziroma vključitev v novo tlakovanje.
- **Za novo tlakovanje** se lahko uporablja material, ki je skladen z zgodovinskim kontekstom (npr. kamen, pesek, tlakovanje).
- **Obodni kamniti zid, kovinske ograje in vhodna vrata** se ohrani v originalni obliki in materialu. Zaradi ohranjanja vizualne podobe pokopališča v prostoru je možno obstoječi travnik ohraniti ali ga urediti v parkovni obliki, pod pogojem, da rastlinje ne zakriva oziroma prekriva obodnega zidu.
- **Zaščitne ograje teras** pokopališča–spomenika morajo biti oblikovane enotno ter skladno z zgodovinsko zasnovo in oblikovnimi značilnostmi pokopališča.
- **Ureditve ekoloških otokov in vodne infrastrukture** morajo biti izvedene na način, ki ne posega v integriteto vrtnoarhitekturne ureditve ter ohranja značaj prostora.

Za vsak poseg je potrebno pridobiti kulturnovarstvene pogoje in na njihovi podlagi kulturnovarstveno soglasje oziroma mnenje ZVKDS, OE Piran.

Posebni varstveni režim za grobove in nagrobne spomenike

I. Varstveni režim

Varstveni režim se uporablja za:

- grobnice in nagrobne spomenike in nagrobne plošče, ki so posebne umetnostno-zgodovinske vrednosti in hkrati najstarejša ohranjena obeležja na koprskem pokopališču;
- grobnice in nagrobne spomenike starih koprskih družin ter grobove vidnih osebnosti, ki so pomembno prispevale k družbenemu, kulturnemu, političnemu, duhovnemu ali šolskemu razvoju mesta;
- spomenike in grobove padlih v NOB, drugih vojnah ter pripadnikov tujih vojaških enot
- izjemna kiparska dela

Režim varovanja:

- Za nove najemnike obstoječih grobov pokopi niso dovoljeni, razen v primerih, ko gre za potomce ali druge sorodnike v neposredni družinski liniji oseb, prvotno pokopanih v tem grobu. V takšnih primerih je dovoljena postavitev manjše napisne plošče.
- Nova napisna plošča mora biti nameščena na horizontalno površino grobnega polja ter izdelana iz enakega materiala in v enakem oblikovnem slogu kot obstoječe napisne plošče. To vključuje enako obdelavo materiala (npr. kamna), ter enako obliko in tipografijo oziroma izdelavo črk.
- V vseh drugih primerih ni dovoljeno posegati v območje grobnega polja; ne na horizontalne ne na vertikalne dele grobnega prostora. Prav tako ni dovoljeno dodajati novih konstrukcijskih ali oblikovnih elementov, ki bi lahko spremenili avtentično pojavnost, materialno substanco ali vizualno kompozicijo prostora.
- Nagrobni spomeniki in plošče, vključno s starejšimi grobnimi elementi (kamniti stebrički, zgodovinske slike, kovinske ograje in verige), se varujejo v celoti, z ohranitvijo njihove neokrnjenosti in izvirnosti;
- Vsak poseg na spomeniku mora biti usmerjen k njegovi ohranitvi in prezentaciji zgodovinske vrednosti spomenika "in situ".
- Dovoljeni so izključno konservatorski in restavratorski posegi, ki so namenjeni:
 - stabilizaciji in sanaciji poškodovanih elementov,
 - ohranjanju materialne integritete,
 - preprečevanju nadaljnje degradacije,
 - izboljšanju pogojev za trajno varovanje dediščine.

Namen režima je zagotoviti trajno ohranitev prostorske, oblikovne in simbolne vrednosti grobnega polja kot sestavnega dela kulturnega spomenika lokalnega pomena.

Upravljanje grobnih parcel

Grobno ali grobno parcelo je mogoče oddati novemu najemniku ob pogoju, da ta prevzame skrb tudi za morebitno sanacijo obstoječega spomenika, ki se mora ohraniti na prvotni lokaciji. Za vsak poseg je potrebno predhodno pridobiti kulturnovarstvene pogoje ter na njihovi podlagi kulturnovarstveno soglasje ZVKDS, OE Piran.

Primeri grobnih polj oziroma elementov zavarovanih s prvim varstvenim režimom

II. Varstveni režim

Varstveni režim se uporablja za:

- grobnice, nagrobne spomenike in nagrobne plošče, ki imajo umetnostno-zgodovinsko vrednost ter dokumentirajo avtohtonost narodnostno mešanega območja;
- grobnice in grobne parcele, ki so pomembne z vidika ohranjanja temeljne zgodovinske tlorisne zasnove ali izpričujejo tipološki razvoj nagrobnikov in grobnih polj.

Režim varovanja:

- V območje grobnega polja ni dovoljeno posegati na način ki bi spremenil avtentično pojavnost ali vizualno kompozicijo prostora.
- Nagrobni spomeniki in plošče, vključno s starejšimi grobnimi elementi (napisi, zgodovinske slike, kamniti ali kovinski stebrički, kovinske ograje in verige, lučke) se varujejo v celoti, z ohranitvijo njihove neokrnjenosti in izvirnosti;
- Vsak poseg na spomeniku mora biti usmerjen k njegovi ohranitvi in prezentaciji zgodovinske vrednosti spomenika "in situ".

Upravljanje grobnih parcel

Grobnico ali grobno parcelo je mogoče oddati novemu najemniku ob pogoju, da ta prevzame skrb tudi za morebitno sanacijo obstoječega grobnega polja, spomenika ali plošče, ki se mora ohraniti na prvotni lokaciji, vključno z vsemi grobnimi elementi, ki imajo varovane vrednote. Postavitev novih napisnih plošč na obstoječe nagrobne spomenike ni dovoljena; nove plošče je mogoče namestiti le ob strani, naslonjene na zid, ali na vodoravni površini groba, tako da ostaneta stari spomenik ali plošča v celoti vidna ter dominantna.

Za vsak poseg je predhodno obvezno pridobiti kulturnovarstvene pogoje in na njihovi podlagi kulturnovarstveno soglasje ZVKDS, OE Piran.

Primeri grobnih polj oziroma elementov zavarovanih z drugim varstvenim režimom

III. Varstveni režim

Varstveni režim se uporablja za:

- starejše napisne plošče brez izrazitih umetnostno-zgodovinskih vrednot;
- manjše nagrobne spomenike, ki tipološko izstopajo po oblikovanju ali uporabljenem materialu;
- grobne parcele, na katerih se še nahajajo starejši grobni elementi z varovanimi vrednotami (kamniti stebrički, zgodovinske slike, kovinske ograje in verige).

Režim varovanja

- Plošče, nagrobni spomeniki in grobni elementi se varujejo v celoti, z ohranitvijo njihove neokrnjenosti in izvirnosti;
- Vsak poseg je dovoljen z namenom ohranitve in prezentacije elementov, ki imajo zgodovinsko-umetniški pomen.

Upravljanje grobnih parcel

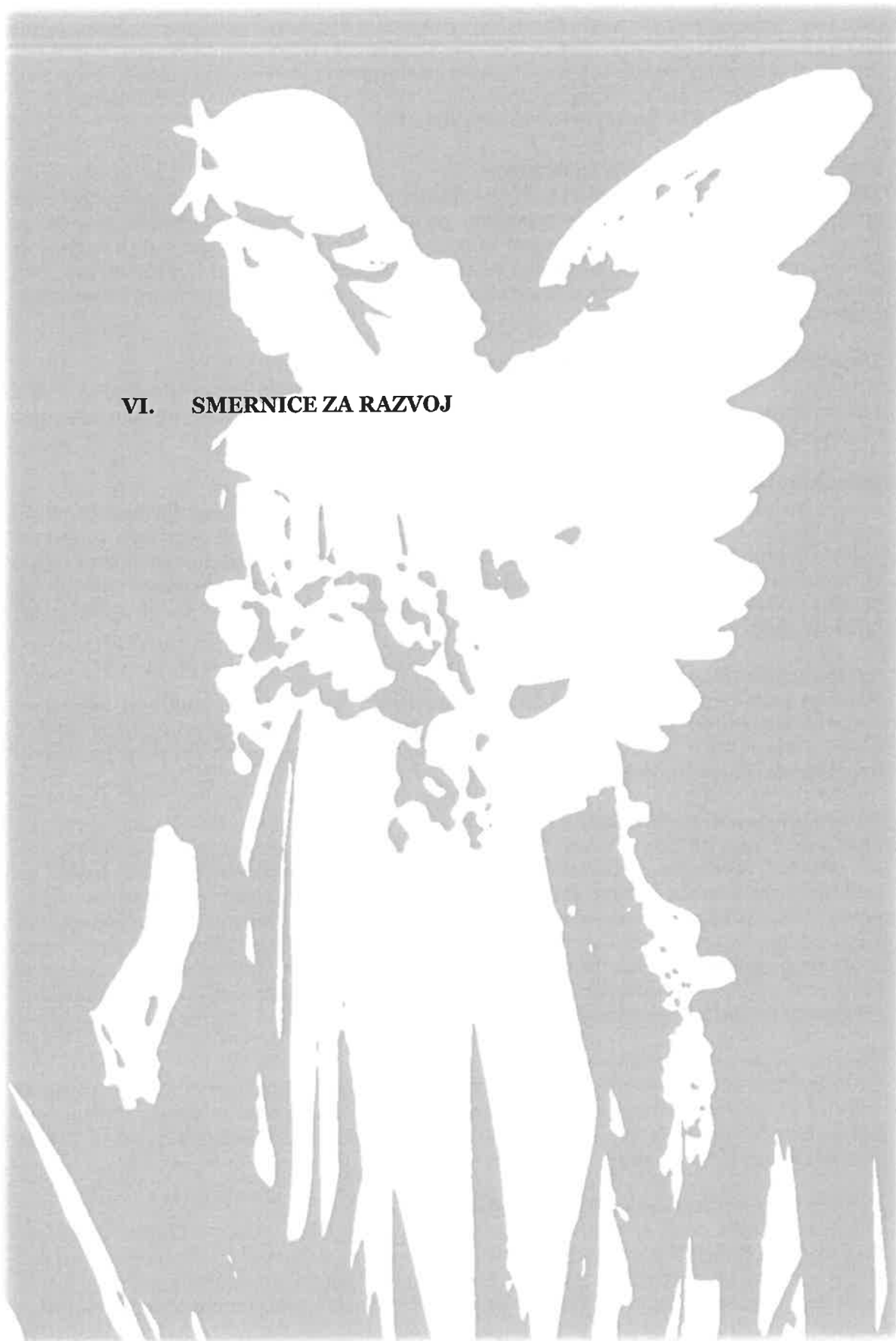
Grobnico ali grobno parcelo je mogoče oddati novemu najemniku ob pogoju, da ta prevzame skrb, da se plošče ali nagrobni spomeniki odstranijo in nepoškodovani prenesejo v namenski prostor – lapidarij. Po odstranitvi je potrebno na vidno mesto grobnega polja postaviti pravokotno kamnito ploščo iz nepoliranega lokalnega belega kamna ali kanfanarja, velikosti 40x10x3cm z napisom EX TOMBA / NEKDANJI GROB + ime. Elementi, ki imajo varovane vrednote in definirajo grobno polje (stebrički, ograje) morajo ostati na prvotni lokaciji. Za vsak poseg je potrebno predhodno pridobiti kulturnovarstvene pogoje ter na njihovi podlagi kulturnovarstveno soglasje ZVKDS, OE Piran.

Primeri grobnih polj oziroma elementov zavarovanih s tretjim varstvenim režimom

Varstveni režimi za posamezne grobove so prikazani na pripadajoči grafični prilogi: »Tloris pokopališča z označenimi varstvenimi režimi za posamezne zaščitene grobne parcele«.

Njihova vsebinska opredelitev temelji na izvedenem vrednotenju in valorizaciji, kot je podrobno predstavljena v Katalogu grobov. Katalog grobov hrani Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije, Območna enota Piran.

VI. SMERNICE ZA RAZVOJ

Smernice za razvoj pokopališča kot spomenika lokalnega pomena temeljijo na zagotavljanju trajnostnega varovanja, ustreznega upravljanja in vključevanja dediščine v širši kulturni in družbeni kontekst. Ključne usmeritve so naslednje:

Zagotavljanje vzdrževanja in obnove

Lastnik je dolžan zagotoviti redna finančna sredstva za celovito vzdrževanje pokopališča kot spomenika lokalnega pomena, s posebnim poudarkom na obnovi varovanih elementov. Posebej pomembno je zagotoviti prostor za ponovno namestitve najdragocenejših nagrobnih plošč in spomenikov, ki bi jih bilo treba odstraniti z zapuščenih grobov. Ti elementi naj bodo umeščeni v za ta namen urejen lapidarij ali na drugo primerno lokacijo znotraj historičnega jedra pokopališča.

Umeščanje zbiralnikov odpadkov in vodne infrastrukture

Na pokopališču je treba natančno določiti primerne lokacije zbiralnikov za odpadke ter vodne pipe in korita na način, da njihova postavitve ne posega v prostorsko in estetsko celovitost območja.

Dopolnitev pravnega in upravljaljskega okvira

Za učinkovito zaščito varovanih elementov je nujna dopolnitev obstoječega občinskega odloka o pokopališkem redu ter priprava upravljaljskega načrta. V najemnih pogodbah za grobne parcele morata biti jasno opredeljena varstveni režim in obveznosti najemnikov glede ohranjanja starejših nagrobnih spomenikov ali nagrobnih plošč, ki se nahajajo na zakupljenih parcelah. Varstveni režim predstavlja temelj za ravnanje uporabnikov ter je sestavni del upravljaljskega načrta ter pokopališkega reda.

Redni pregledi varstvenega režima

Najmanj enkrat na desetletje lastnik ter upravljalec, Samoupravna skupnost italijanske narodnosti Koper ter Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije opravijo celovit pregled stanja pokopališča in veljavnih varstvenih režimov. Na podlagi ugotovitev se ti po potrebi dopolnijo ali prilagodijo dejanskim razmeram.

Izobraževalna in raziskovalna funkcija

Pokopališče ima izjemen potencial kot raziskovalno polje za študente različnih disciplin (umetnostne zgodovine, zgodovine, sociologije, etnologije, jezikoslovja ipd.), hkrati pa predstavlja pomemben prostor za izobraževanje najmlajših. Priporoča se vključitev obiska pokopališča v učne programe osnovnih šol, saj otrokom omogoča razumevanje pokopališč kot kulturnih spomenikov. Skozi arhitekturo, kiparska dela, nagrobne napise in simbole lahko spoznavajo zgodovino mesta, njegove prebivalce, njihove običaje, družbene vloge in vrednote skozi različna časovna obdobja. Na ta način se lahko prispeva tudi k oblikovanju bolj zavestnega in spoštljivega odnosa do tovrstnih spominskih krajev.

Povečanje javne prepoznavnosti

Za dolgoročno ohranjanje pokopališča je ključnega pomena spodbujanje zavesti o njegovi kulturni in zgodovinski vrednosti med širšo javnostjo. Ena izmed možnosti je vključitev pokopališča v turistično ponudbo mesta Koper, po vzoru uveljavljenih praks v drugih slovenskih in evropskih mestih.

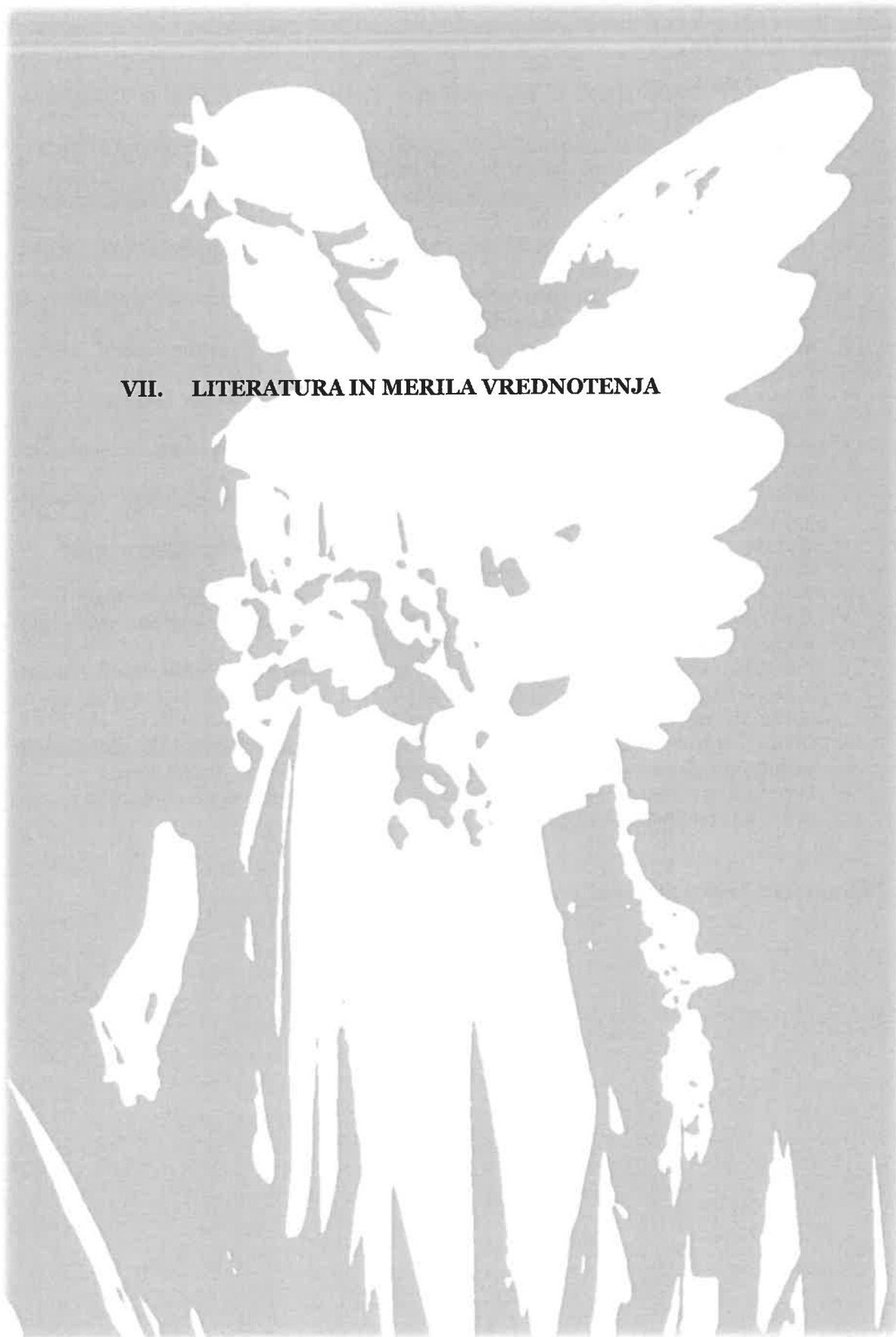
Pokopališče kot nosilec kulturne dediščine

Pokopališča niso zgolj prostori pokopa, temveč kompleksna dela kulturne dediščine. Predstavljajo pomembne arhitekturne sklope, obenem pa delujejo kot »katalogi« k iparskih slogov, zgodovinske pripovedi o mestih in narodih ter kot odsevi družbenih okusov in običajev, ki so se oblikovali skozi čas. Zaradi svoje večplastne kulturne, umetnostne in simbolne

vrednosti bi morala biti pokopališča prepoznana kot osrednji element kulturne dediščine na področjih arhitekture, likovne umetnosti, zgodovine in antropologije.

Vključitev v evropske iniciative

Ker pomen pokopališč kot kulturne dediščine še vedno ni splošno prepoznan, je bila leta 2001 ustanovljena mednarodna mreža ASCE – Združenje evropsko pomembnih pokopališč (Association of Significant Cemeteries in Europe). Cilji združenja so promocija pokopališč kot kulturne dediščine, sodelovanje pri njihovi zaščiti, obnovi in stalnem vzdrževanju ter krepitev zavesti državljanov Evrope o njihovi kulturni in zgodovinski vrednosti. Priporoča se, da se tudi koprsko pokopališče vključi v to združenje.

VII. LITERATURA IN MERILA VREDNOTENJA

Literatura (izbor)

- Gedeone Pusterla (1889). *La necropoli di S. Canziano nel suburbio di Capodistria*. Tipografia Cobol &Piora
- *Regolamento per il civico cimitero di Capodistria* (1899). Tipografia Cobol &Piora
- Ariès, P. (1977). *L'homme devant la mort*. Paris: Seuil.
- Cevc, E. (1981). *Slovenska kiparska dediščina 19. stoletja*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Curk, J. (1967). *Staro Koprsko pokopališče in nagrobna plastika v Istri*. Koper: Pokrajinski muzej Koper.
- Etlin, R. A. (1984). *The Architecture of Death: The Transformation of the Cemetery in Eighteenth-Century Paris*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Mumford, L. (1961). *The City in History: Its Origins, Its Transformations, and Its Prospects*. New York: Harcourt.
- Pogačnik, J. (2002). »Nagrobna simbolika in evropski kulturni konteksti.« *Acta historiae artis Slovenica*, 7(1), 55–78.
- Primic, M. (1999). *Pokopališča kot kulturni fenomen: zgodovina in simbolika*. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- Škulj, J. (2004). »Krajinska arhitektura in sakralni prostori: vloga cipres na pokopališčih.« *Varstvo spomenikov*, 41, 213–228.
- Murovec, B. (2000). »Umetnost in družba na obrobju Beneške republike: primer Kopra.« *Acta historiae artis Slovenica*, 5(1), 45–62.
- Purini, P. (2011). *Trieste e l'Istria: storia di un confine difficile*. Udine: Gaspari.
- Kacin Wohinz, M. (1990). *Primorski Slovenci pod italijansko zasedbo 1918–1921*. Koper: Zgodovinsko društvo za južno Primorsko.
- Pravilnik o seznamih zvrsti dediščine in varstvenih usmeritvah (Ur.list, RS, 102/2010)
- Zakon o varstvu kulturne dediščine (ZVKD-1) (Ur. list, RS, št. 16/08, 123/08, 08/11, 90/12, 111/13, 32/16, 21/18, 78/23)
- Odlok o spremembah in dopolnitvah Odloka o razglasitvi posameznih nepremičnih kulturnih in zgodovinskih spomenikov v občini Koper (Ur. List, RS 66/2010)
- Priročnik za vrednotenje kulturne dediščine za določitev varstvenih območij dediščine, Ljubljana ZVKDS, 2023

Fotografije: Mateja Makovec

Merila uporabljena za vrednotenje memorialne kulturne dediščine

Memorialno varstveno območje obravnava spominske stavbe in kraje, ki so grajeni ali oblikovani objekti in prostori izražanja spoštovanja ter spominjanja na neko osebo, dejavnost, dejstvo, dogodek. Spominski objekti in kraji služijo spominu kot vrednosti, družbeni pomen imajo zaradi zgodovinske pričevalnosti in likovnih identitet. Ločimo domove pomembnih osebnosti, zamenja, objekte in kraje mrtvih, kraje zgodovinskih dogodkov, preproste vojaške objekte, kraje spominjanja na človekovo poselitev ali dejavnost (*Pravilnik o seznamih zvrsti dediščine in varstvenih usmeritvah (Uradni list RS, 102/2010)*)

1. Avtentičnost in ohranjenost (0-3 točke)

Vrednoti se izvor, pristnost in verodostojnost dediščine, njena prepoznavnost v izrazu, rabi, materialni zasnovi in izvedbi. Vrednotijo se avtentičnost in ohranjenost lokacije, zasnova in materialna substanca, ohranjenost izvirne rabe in njena združljivost z novo rabo. Upošteva se kontinuiteto razvoja dediščine, se vrednotijo tudi posegi v različnih časovnih obdobjih in njihova vključenost v celoto.

Ne opisujemo obravnavane enote ampak utemeljujemo in ugotavljamo stopnjo avtentičnosti in ohranjenosti. Ocenjuje se:

- prostorska pojavnost
- prostorska zasnova
- oblikovna zasnova
- gradiva
- vsebinski in simbolni pomen

2. Avtorsko merilo (0-3 točke)

Z avtorskim merilom se vrednoti dediščina, ki je delo znanega avtorja, skupine (zidarjev, kamnosekov, slikarjev in podobno) ali šole. Vrednotijo se prispevek in vpliv dediščine na poznavanje del izbranega avtorja, skupine ali šole ter njihov pomen za razvoj zvrsti dediščine. Vrednoti se avtorski potencial, ki je na podlagi raziskav pokazatelj prepoznavnega avtorja, skupine ali šole.

3. Razvojno merilo (Ocenjuje se izjemoma, kriterija ne stopnjujemo)

Z razvojn timerilom se vrednoti dediščina, ki je pomemben člen oziroma stopnja v razvoju posamezne zvrsti dediščine. Vrednotijo se inovativnost ideje, ki odseva družbene in ekonomske razmere, izvirnost v materialni zasnovi, v izrazu in gradbenotehničnem vidiku ter njihov pomen za razvoj zvrsti dediščine.

4. Tipološko merilo (Ocenjuje se izjemoma, kriterija ne stopnjujemo)

S tipološkim merilom se vrednoti dediščina, ki je sorazmerno številna, njene značilnosti so splošno razširjene in prepoznavne, vendar pomembne, ker so značilen primer zvrsti dediščine; so odsev družbenih, ekonomskih razmer in funkcije. Vrednotijo se vplivi širših zgodovinskih procesov in načina vsakdanjega življenja, materialne civilizacije, gospodarske zgodovine, uporabne umetnosti in ljudske ustvarjalnosti. Vrednotijo se značilnosti v tipu, standardnosti, nazornosti in pričevalnosti.

5. Zgodovinsko-pričevalno merilo (0-3 točke)

Z zgodovinsko-pričevalnim merilom se vrednoti dediščina, ki je povezana s pomembnimi zgodovinskimi dogodki, z življenjem in delom pomembnih osebnosti in je nosilec prvin identitete. Vrednotijo se pričevalnost o pomembnih dogodkih in vplivnih zgodovinskih pojavih, vsebinska in simbolna vrednost ter pomen dediščine za družbo.

6. Kulturno-civilizacijsko merilo (0-3 točke)

S kulturno-civilizacijskim merilom se vrednoti dediščina, ki je nosilec naselitvene in bivalne kulture, je pokazatelj prepleta materialnih, kronoloških, družbenih in duhovnih razmerij v

razvoju skupnosti. Vrednotijo se povezanost in medsebojna soodvisnost posameznih značilnosti dediščine, njena razvojna kontinuiteta in bogastvo, raznolikost, prepletanje različnih naravnih, kulturnih in družbenih pojavov ter procesov.

Vrednotimo tudi simbolno vrednost, čustvene vezi, ki jih ima družba do dediščine in ki vsebuje naslednje poudarke: tradicijo, kontinuiteto, bajeslovnost, čudežnost, čustvenost, pieteto, duhovnost, političnost, domoljubnost ipd.

Ocenjujemo prvine:

- materialnega,
- duhovnega,
- simbolnega,
- naravnega,
- družbenega pomena, ki vplivajo na ožje in širše družbeno okolje

7. Prostorsko merilo (0-3 točke)

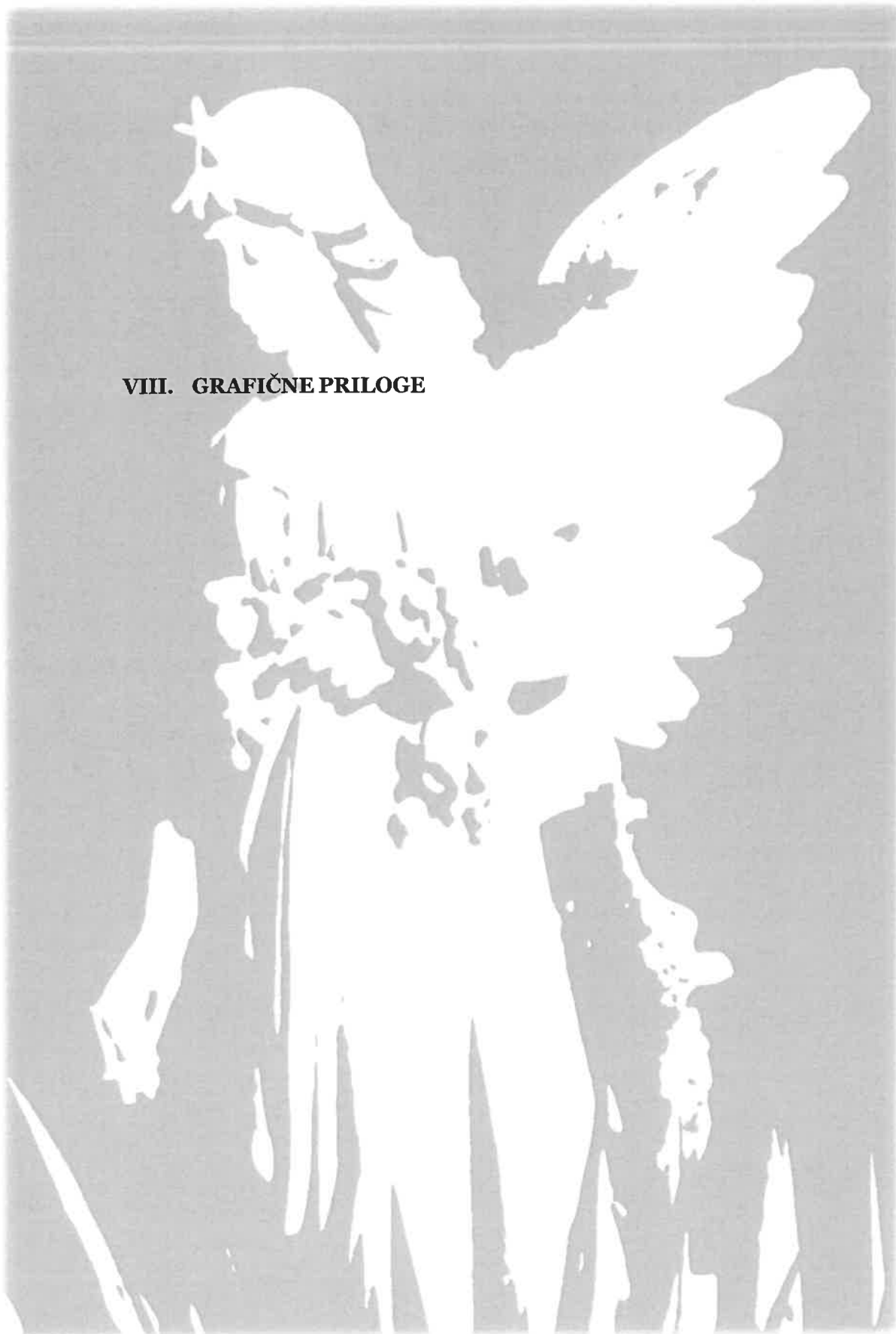
S prostorskim merilom se vrednoti prepoznavnost dediščine v geografskem, vizualnem in fizičnem prostoru. Vrednoti se, ali je dediščina dominanten, izjemen in prepoznaven del prostora oziroma ali je podrejena in prostorsko nepoudarjena.

Ocenjujemo prvine:

- geografskega,
- vizualnega,
- fizičnega prostora (lokacija-urbano, ruralno; izpostavljenost, dominantnost, prepoznavnost, izjemnost in nepogrešljivost v prostoru)

Ocena	Skupaj točke	Odstotek	Pomen	Varstveni režim
0	0-5	manj kot 40%	ni pomena	///
1	6-9	40-60%	majhen pomen	3. varstveni režim
2	10-12	61-80%	srednji pomen	2. varstveni režim
3	13-15	več kot 80%	velik pomen	1. varstveni režim

VIII. GRAFIČNE PRILOGE

Grafične priloge:

- Meja območja varovanja spomenika prikazana na katastrskem načrtu
- Tloris pokopališča z označenimi varstvenimi režimi za posamezne zaščitene grobne parcele

Elaborat pripravila:
Mateja Makovec, konservatorska sodelavka

Vodja območne enote:
Etbin Tavčar, u.d.i.k.a.

Koper, januar 2026

